ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 2 juni 2012

SPOTLIGHT
2 Zon verduisterd door Venus

REPORTAGE
5 Archeologisch duiken

INTERVIEW
10 Curaçao kleurstof

Festival Feminino & Ontboezemingen

'Ode aan de vrouw in kunnen en kunst'

Er zijn boeken over geschreven, vele onderzoeken naar gedaan, stichtingen in het leven geroepen en de informatiestroom erover is niet aflatend. Veel mensen hebben er direct of zijdelings mee te maken en de medische wetenschap is er druk mee. Kanker. Ook op Curçao wordt regelmatig aandacht besteed aan deze angstaanjagende ziekte

Scène uit Ontboezemingen (foto: Andy Doornhein).

Tekst: Marja Berk Foto's: Ken Wong

Is de ziekte te voorkomen? "Nee, in mijn geval dus niet", zegt Anneke van der Gulik beslist. "Ik heb nooit gerookt, drink nauwelijks, ik sport, leef gezond, het komt niet in mijn familie voor en ik kreeg borstkanker. Ik was dus de pineut."

Elke vorm van kanker heeft een grote impact op de patiënt en de naaste omgeving, waarbij de wens om te overleven uiteraard centraal staat. Binnenkort wordt borstkanker weer onder de aandacht gebracht door middel van het toneelstuk 'Ontboezemingen'. Van der Gulik is eigenaresse van Denken en Doen en initiatiefneemster. Zij werkt in dit verband nauw samen met Marloes van Rooijen, programmeur bij Teatro Luna Blou.

Van der Gulik legt uit: "Er kan niet genoeg aandacht worden besteed aan dit onderwerp en toen ik een aantal maanden geleden attent gemaakt werd op dit Nederlandse toneelstuk, begon het bij mij te borrelen." 'Ontboezemingen' is een humoristisch drama over borstkanker, gespeeld door vijf vrouwen die het allemaal op hun eigen manier beleven en presenteren. "Dat sprak mij zó aan, ik vond dat het naar Curaçao moest komen. Dat komt natuurlijk ook omdat ik zelf survivor ben en ik herkende erg veel. Het is wat het is en dat komt in het toneelstuk erg goed naar voren."

Anneke van der Gulik

Van der Gulik nam contact op met de cast en Joris van de Sande, de producent. Het idee om het stuk naar Curaçao te halen, werd enthousiast ontvangen. "Gaandeweg raakten we ervan overtuigd dat 'Ontboezemingen' echt naar het eiland moest komen, maar er waren nogal wat voorwaarden aan verbonden. Zo moest de voorstelling in een gepaste, intieme setting worden gebracht en naar mijn gevoel was Teatro Luna Blou daar de perfecte locatie voor." In dat stadium komt Marloes van Rooijen om de hoek kijken en zij overlegde met Van der Gulik.

"Er moest natuurlijk wel gekeken worden of er voldaan kon worden aan de overige voorwaarden die Theatergroep Spiriet stelde. Het is op budgettair gebied nogal een onderneming en voldoende sponsoring werd een must." Van der Gulik ging ook daarmee aan de slag, nam contact op met het Prinses Wilhelmina Fonds, benaderde bedrijven. Het fonds faciliteerde een bankrekening en na veel moeite en energie van de initiatiefneemster begon de rekening enig leven te vertonen. "Die sponsoring viel me eigenlijk zwaar tegen. Het duurde lang voordat ik de boel op gang kreeg. Maar het lukte en daar ben ik erg blij mee. Ook het Prins Bernhard Cultuurfonds heeft bijgedragen, maar daarnaast was het zonder sponsoring van kleinere bedrijven niet gelukt om het voor elkaar te krijgen."

Wat zij erg belangrijk vindt is dat 'Ontboezemingen' vertaald wordt naar het Papiaments. Waarom? "Lijkt me logisch. Het toneelstuk is belangrijk voor alle vrouwen op het eiland. Het moet dan ook in twee talen beschikbaar zijn", vind ik. De Papiamentstalige versie wordt in oktober in hetzelfde theater opgevoerd. "Oktober is de borstkankermaand op Curaçao, dus extra reden om voorlichting en informatie te geven. Vooral in de vorm van dit toneelstuk."

Marloes van Rooijen zag in 'Ontboezemingen' een perfect onderwerp voor het Festival Feminino, dat in juni op Curaçao plaatsvindt. Van Rooijen: "Het evenement wordt eens in de twee jaar door ons georganiseerd en is geïnspireerd op het Black Magic Woman-festival dat jaarlijks in Nederland wordt gehouden. Tijdens het Festival Feminino staat de vrouw centraal en het wordt door vrouwen georganiseerd, maar is natuurlijk voor iedereen toegankelijk. De vrouw heeft een belangrijke plaats in de samenleving, zeker als je kijkt naar onze Curaçaose samenleving. De vrouw, moeder, oma, is van groot belang in het dagelijks leven. Ook in het bedrijfsleven en de politiek zie je veel vrouwen op hoge posities. Dit festival is een ode aan de vrouw in haar kunnen en haar kunst." Het thema van dit jaar is 'Uit volle borst' en het festival begint op 7 juni.

"Toen Anneke kwam met haar idee was ik direct enthousiast. Een betere timing was natuurlijk niet denkbaar", lacht ze. Niet alleen 'Ontboezemingen' staat op het programma van het festival. Er wordt ook aan andere onderwerpen aandacht besteed, waaronder 'E Bon Kurpa'. Deze voorstelling is een mix van monoloog, dialoog en dramatical reading. Iets 'anders dan anders' dus!

Drie vrouwen, een dokter, een assistent, een wachtkamer, een receptie en een terras. De drie vrouwen gaan naar een plastisch chirurg omdat ze zich mooier willen maken door middel van siliconen en botox. De vrouwen hebben verschillende redenen om deze ingrepen te laten doen. Drie verhalen van herkenning, hilariteit, overpeinzing en bezinning. Eén jonge vrouw die het schoonheidsobject van de arts wordt, en het boegbeeld van de kliniek. Een andere vrouw die nu eindelijk wel eens een vent in haar bed wil en daarvoor een ander lichaam nodig denkt te hebben. En een vrouw die een schijnbaar perfect lichaam heeft, maar 'iets mist' en dat denkt te vinden of aan te vullen in de kliniek. De vrouwen overpeinzen op het terras en praten met elkaar over het perfecte lichaam. Maar hebben ze dat na al die operaties nu eindelijk bereikt?

Het mag duidelijk zijn dat het festival met haar open onderwerpen tracht taboes te doorbreken. Lukt dat? "Dat wordt spannend", lacht Van Rooijen. "Je weet van tevoren nooit hoe het ontvangen wordt. Ik denk wel dat de bewustwording groeit en mensen meer open staan voor onderwerpen als dit."

Tijdens het festival wordt informatie meegegeven met betrekking tot de preventie van borstkanker. "Daar speelt Fundashon Sinta Ros een rol in. Zij zitten niet in de organisatie, maar er wordt, door het goede werk dat zij met preventie doen, ruim aandacht aan besteed", aldus Van Gulik.

Alle denkbare facetten komen in 'Ontboezemingen' tot uiting. Op de zondagochtend is er een voorlichtingsbijeenkomst, geleid door het Prinses Wilhelmina Fonds. Tijdens deze bijeenkomst zal er een Meet & Greet plaatsvinden met de cast van 'Ontboezemingen' en de mogelijkheid om vragen te stellen aan diverse specialisten.

Behalve 'Ontboezemingen', 'E Bon Kurpa' en andere mooie programma-onderdelen, wordt Women Talk ten gehore gebracht. Denise Jannah zal 'uit volle borst' komen zingen onder de bezielende leiding van Anastacia Larmonie. Women Talk is een verzameling mooie liedjes in verschillende talen. Een poëtisch muzikale avond.

Terug naar 'Ontboezemingen'. Vijf geweldige Nederlandse actrices hebben het aangedurfd deze voorstelling te maken. Zij leverden zich met huid en haar over aan elkaar en het stuk. Rauw, onversneden, maar met veel humor. Leyla Cimen, Diana Dobbelman, Aukje van Ginneken, Adrienne Kleiweg en Dominique van Vliet staan garant voor een hilarische avond met een zwaar thema. Natuurlijk is het zwaar. Kanker is niet om te lachen, maar relativering is wel belangrijk. Van der Gulik weet daarover mee te praten. "Natuurlijk is het vreselijk als je te horen krijgt dat je borstkanker hebt", zegt ze. "Vrouwen tussen de 18 en 88 jaar zouden alert moeten blijven. Kanker houdt geen rekening met leeftijd. Ikzelf vond het van wezenlijk belang om positief te blijven. Ik heb een gezin met jonge kinderen. Dat stimuleert nog eens extra. Ik ben bang dat het een proces van jaren is om duidelijk te maken dat preventie van borstkanker zo vreselijk belangrijk is. Daarom heb ik mij zo ingezet om ter voorlichting en informatie 'Ontboezemingen' naar het eiland te halen. Vrouwen moeten zich bewust worden van hun lichaam en het gevaar van borstkanker. En bij onraad: direct naar de arts! Steek je kop niet in het zand. Het kan je de kop juist kosten!"

Wat Van der Gulik beangstigt, is dat preventieprogramma's zich richten op vrouwen van 45 jaar en ouder. "Dat is het hem nou juist! Er zijn zoveel jongere vrouwen die ook het slachtoffer worden, zij moeten ook wakker geschud worden."

De opening van het Festival Feminino wordt speciaal. Van Rooijen: "Ja, rond de première van 'Ontboezemingen' gaat er naast de tussentijdse wijnproeverij iets leuks gebeuren, daar heeft Anneke ook voor gezorgd. Maar wat dat is, vertellen we niet. De kaarten voor die verrassende première zijn dan wel iets duurder, maar het wordt echt een speciale avond."

Voor de vertaling in het Papiaments van 'Ontboezemingen' dat, zoals genoemd, in oktober wordt opgevoerd, zetten Roy Colastica en Laura Quast zich in. Momenteel wordt er hard aan de vertaling gewerkt. De lokale acteurs zijn inmiddels gecast door Colastica. "Dat was niet gemakkelijk, want het moesten acteurs zijn die zich goed in het onderwerp kunnen verdiepen. Maar het is inmiddels voor elkaar", zegt Van der Gulik. Met de sponsoring voor oktober is zij nog niet klaar, maar er wordt hard aan getrokken. Gezien haar motivatie gaat het haar absoluut lukken!

Kaarten zijn verkrijgbaar bij Albert Heijn, Teatro Luna Blou, Botica Otrobanda, Botica Dominguito, Fundashon Sinta Ros, Prinses Wilhelmina Fonds en het bedrijf van Anneke van Gulik: Denken en Doen.

Programma Festival Feminino

Donderdag 7 juni
Feestelijke opening Festival met surpriseact, winetasting en première Ontboezemingen.
19.30 - 22.30 uur
Prijs: 75 gulden

Vrijdag 8 juni
Women Talk met Denise Jannah en Anastacia Larmonie.
19.00 - 20.15 uur
Prijs: 30 gulden

Vrijdag 8 juni
E Bon Kurpa, Papiamentstalige theaterproductie.
21.00 - 22.30 uur
Prijs: 25 gulden

Zaterdag 9 juni
One woman show Nydia Ecury, Papiamentstalige film en poëzie.
17.00 - 18.30 uur
Prijs: 20 gulden

Zaterdag 9 juni
Women Talk met Denise Jannah en Anastacia Larmonie.
19.00 - 20.15 uur
Prijs: 30 gulden

Zaterdag 9 juni
Ontboezemingen.
21.00 - 23.00 uur
Prijs: 35 gulden

Zondag 10 juni
Voorlichting oncoloog Prinses Wilhelmina Fonds en Meet & Greet met de actrices.
12.00 - 14.00 uur

Zondag 10 juni
Ontboezemingen.
15.00 - 17.00 uur
Prijs: 35 gulden

Zondag 10 juni
E Bon Kurpa.
19.00 - 20.30 uur
Prijs: 25 gulden

Passe partout 8 juni: 45 gulden
Passe partout 9 juni: 70 gulden
Passe partout 10 juni: 50 gulden

ÑAPA 2012
Nr. 22

INHOUD

1
Ontboezemingen
2
Spotlight
3
Het Spaans van de regio
4
Gezondheid
5
Archeologisch duiken
6
Culturele Agenda
7
Literatuur: Pierre Lauffer
8
Varia
Puzzels
9
Eten&Drinken
10
Curaçao Kleurstoffen
11
Business
Columns
12
Business
Rubrieken
13
In bedrijf
14
Toerisme: Guadeloupe

Colofon

BLADMANAGER
Karin Wooning
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Stephanie Heyer
Aan deze Ñapa werkten mee:
Misha Bemer
Marja Berk
Marius Bremmer
Monique Casimiri
Verele Ghering
Fred de Haas
Henry Habibe
Margot Hack
Sharina Henriquez
Erik van Kampen
Lisette Keus
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Wouter Mol
Milangela Plate
Marcel Truyens
Hans Vaders
Bertine Vermeer
May Voges
Ken Wong
Karin Wooning
Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Laatste kans: *Venus kijken*

Soms hangt een zeer zeldzame gebeurtenis ook af van simpele omstandigheden. Zoals bij de zonsverduistering in 1999 in Nederland. Het was niet alleen hartje zomer, maar ook echt een stralende dag met amper bewolking. Het was bovendien lunchtijd. De werkgever gaf ons gratis edipsbrillen en daar stonden we in de tuin van het mediapark in Hilversum, hoofd in de nek, te wachten. Het duurde een paar minuten. Verrassend genoeg was de eclips ook voelbaar; het werd zelfs even fris toen de maan voor de zon schoof.

Tekst: Sharina Henriquez

Met het nieuwe millennium in minder dan een half jaar in het vooruitzicht en de onzekerheid die gevoed werd door de befaamde Y2K bug, gaf het edipskijken in dat jaar ook een extra dimensie. De media, de commercie, ze waren er daarnaast massaal opgesprongen zodat iedereen zich even wat meer in de astronomie verdiepte.

Op Aruba was daar toen weinig van te merken. De totale verduistering van de zon op 11 augustus 1999 was namelijk alleen te zien in een strook van zo'n 100 kilometer breed vanuit Zuid-Engeland naar Turkije. Daarbij kon je in Nederland niet eens de zon helemaal verduisterd zien. Daarvoor moest je dus op reis en dat doen vele wetenschappers, liefhebbers en andere 'eclipsjagers' dan ook veelvuldig bij verduisteringen. Zoals Marcos Bislip, oprichter van Aruba Astro Research International (sinds 1990). Hij kon dankzij steun van onder meer de Arubaanse overheid naar Turkije en maakte deel uit van het internationale gezelschap van astronomen dat zich met eclipsen bezighoudt. Daarin zaten zoal leden van de International Astronomical Union en van Nasa, organisaties waar Bislip en de rest van de Arubaanse astronomie-organisatie nog steeds nauw mee samenwerkt. In totaal zijn ze met z'n zevenen op Aruba, maar de organisatie heeft ook in het buitenland geaffilieerde onderzoekers.

Hoogtepunt
Het zonnehoogtepunt voor Aruba had overigens het jaar ervoor al plaatsgehad; een totale verduistering op 26 februari 1998 zichtbaar in de Cariben en in het bijzonder goed waar te nemen op Aruba (en ook op Curaçao, in Noord-Venezuela, Antigua en Guadeloupe). Aruba Astro Research organiseerde een groot evenement en zond bovendien de zonsverduistering live op internet uit. 3,5 Minuut duurde het en bracht vele bezoekers naar het eiland. Zelfs CNN deed er live verslag van. Het was wel even spannend, want in plaats van het voor Aruba bekende strakblauwe laken, was pas minuten voor de eclips de hemel wolkenvrij.

Een prachtige corona (lichtkrans) toonde zich toen de maan voor de zon schoof, maar was het de mooiste? In ieder geval valt nog te lezen dat ecplisjagers de verduistering toen minder mooi vonden dan die in 1994 in Chili en in 1991 in Mexico. Ze vonden het een beetje vergelijkbaar met die in India in 1995, om redenen die, zeg maar alleen echte eclipsjagers nu eenmaal kunnen constateren.

De vraag is: zijn deze verschijnselen wel zo bijzonder als je ze zo vaak overal kunt zien. Totale zonsverduisteringen zijn inderdaad bijzonder; gedeeltelijke zonsverduisteringen en ook maansverduisteringen komen jaarlijks vaker voor. De vraag blijft wel altijd: kan je ze ook goed vanaf de aarde waarnemen. En, zo vertelt Bislip, Aruba heeft dit jaar pech; alle interessants dat op eclipsgebied gebeurt, is dit jaar niet aan deze kant van de aarde waar te nemen. "Misschien volgend jaar weer." Een mooie, totale zonne-eclips staat ons in november weer te wachten, geeft hij als voorbeeld, maar ook die is alleen in Australië te zien.

Venus
De aanleiding van dit verhaal en het gesprek met Bislip heeft overigens helemaal niets met de zon te maken, maar met Venus. Want wetenschappers, media, de man op straat en de echte jager, ze zijn ervan in de ban. En dat is logisch want dit is echt een uiterst zeldzame gebeurtenis. Oké, in 2004 had je het kunnen zien en had niemand het ook tot dat jaar gezien, kunnen navertellen, zo bijzonder was dat acht jaar geleden. Want voor de laatste Venusverschuiving vóór 2004, moet je weer helemaal terug naar 1882. Uit historisch onderzoek (zie afbeelding) blijkt overigens dat al vanaf de 17e eeuw astronomen actief bezig zijn geweest met het fenomeen. Door de verschuiving van Venus voor de zon, konden ze eindelijk ook berekenen wat de afstand was van de aarde naar de zon en de andere planeten in het zonnestelsel. Eenzelfde methode die wetenschappers nu gebruiken voor het ontdekken van verre planeten miljoenen lichtjaren weg, door dus te kijken hoe het licht verloopt van sterren in de buurt.

Volgende week, op 5/6 juni schuift Venus, vernoemd naar de Romeinse godin van schoonheid en liefde, na acht jaar dus weer voor de zon. Maar daarna is het leven te kort. Want dan is het pas tot in 2117 dat het weer zal gebeuren. "Het is een kleine zwarte stip en het gaat heel snel", is de uitleg van Bislip. Vanaf Aruba was de stip in 2004 niet zichtbaar, maar Aruba Astro Research kon dankzij haar connecties de verschuiving toch live via internet volgen. "Als je het zelf had kunnen zien, dan ging dat toch heel moeilijk, want het ging om een paar seconden en dan weg." De planeet is namelijk 1/32 diameter van de zon. Dat betekent dat Venus maar 0,1 procent van het zonlicht kan blokkeren richting aarde. Je kan de verschuiving dus wel gewoon met het blote oog volgen, althans veilig achter een eclipsbril. Of door te kijken met verrekijkers dan wel een telescoop met speciale filters erop. Met de eclipsbril door de verrekijker gaan staren, wordt afgeraden. Net als het observeren met gewone zonnebrillen of het blote oog. De schade aan je netvlies door onbeschermd recht in de zon te staren, kan heel groot zijn. En het vervelende is dat je er niets van merkt omdat het beschadigen van je netvlies geen pijn doet.

Zelf gaat Bislip trouwens de Venusverschuiving volgende week niet zien. Althans niet door met het hoofd in de nek naar de Arubaanse hemel te staren. Want vanaf ons eiland is de verschuiving jammerge-noeg weer niet waar te nemen. "Het is hier dan donker helaas. Ook deze transitie is het beste aan de andere kant van de wereld te bekijken", legt Bislip uit. In Nederland hebben ze meer geluk. Als het goed is, gaat daar net de zon op en moet er tegen half zes dus iets te zien zijn. Maar het beste is de verschuiving te gaan observeren in de omgeving van de Grote Oceaan.

Voor wie het wil volgen vanaf Aruba, kan in ieder geval op de website van de Arubaanse astronomie-vereniging terecht: www.arubaastroresearch.webs.com. Maar zo in de open lucht gaan staren, dat zal hoogstens een mooie sterrenhemel opleveren.

Marco Bislip

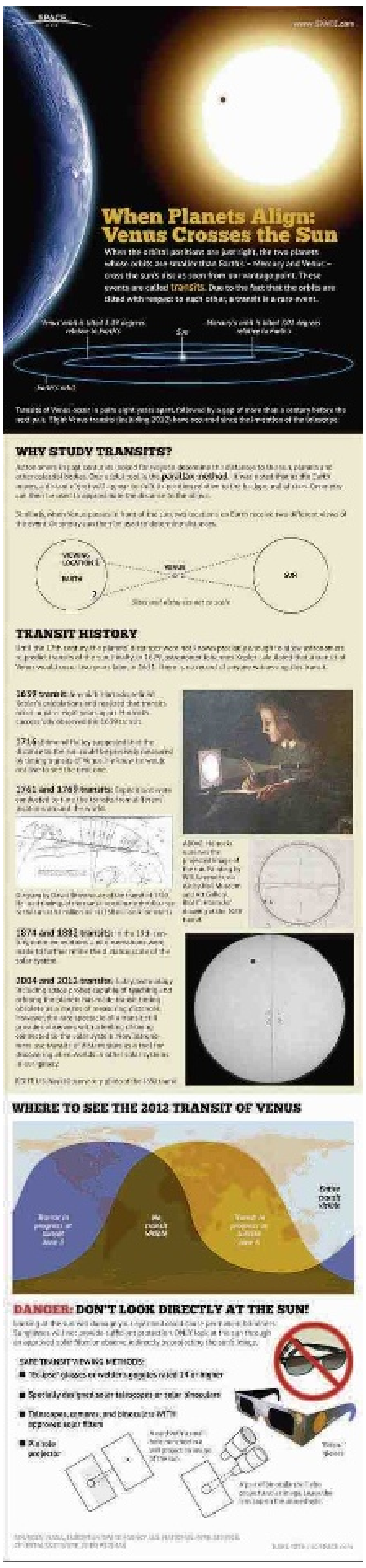

Foto van de week

Deze interessante foto werd gemaakt tijdens een wandeling op moederdag in Malpais. Wat we zien is een klimplantje dat zich een flink eind omhooggewerkt heeft. Lokaal wordt het Boonchi di Makurá genaamd, in de volksmond ook 'geluksspitjes', maar ze schijnen wel giftig te zijn bij doorbijten.
De foto werd gemaakt door Eva Noordhoek en ingezonden door Marion Schroen.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

Soap series

Monique Casimiri

Televisiekijken deed ik eigenlijk zelden toen ik op Curaçao woonde. Wij konden alleen Tele-8 ontvangen. En behalve Telefiesta en Wega di Number heb ik er niets van onthouden. Wij hadden in die tijd ook nog geen kastjes waarmee je Amerikaanse zenders kon ontvangen. Die namen mijn ouders pas toen we al studeerden in Nederland. Ik heb het ook nooit gemist toen ik er woonde. Er was genoeg te doen en we luisterden graag naar de radio. In Nederland keken we veel televisie. Daar leerde ik ook soaps kijken. Ik had er wel van gehoord. Ik had een tante die geen woord Spaans sprak, maar alle Spaanse telenovellas kon volgen. Wonderbaarlijk vond ik het. Pas in Nederland heb ik dat begrepen. Er viel niets te snappen aan een soap. Als je alleen wat basiswoorden kent en gezichten kunt onthouden, dan kan je ze een heel aardig eind volgen.
Via studiegenoten maakte ik kennis met soaps. Amerikaanse soaps. 'As the world turns' en de 'The bold and the beautiful'. Ik keek ze en volgde ze. Tijdens het studeren. Gaat prima samen, je hoeft je aandacht namelijk helemaal niet bij de tv te houden, je hebt wat achtergrondgeluid en aan het eind van het programma weet je nog precies wat er is gebeurd.
Tijdens vakanties op Curaçao keken we natuurlijk ook soaps. Nu wel, we hadden inmiddels TDS. Ik kon nu niet achteloos kijken en ondertussen iets anders doen. In Nederland lopen we standaard een paar jaar achter met dit soort series. Daar krijgen we het rechtstreeks. Opletten dus. Niet alleen voor mijzelf, maar ook voor mijn klasgenoten. Die wilden na de vakantie allemaal weten hoe het met hun favoriete serie verder ging. Aantekeningen maken om de verschillende verhaallijnen van de verschillende series goed terug te kunnen vertellen heb ik nooit gemaakt, maar ik had er een handel in kunnen beginnen.
Ik kijk ze allang niet meer. Als je ze één seizoen hebt gezien, dan heb je ze alle vijftig seizoenen gezien. Toch kon ik het niet laten om de laatste aflevering van As the world turns te bekijken. En ook die kwam hier pas twee jaar later. Ik had me voorgenomen om deze te zien, maar had ze volledig gemist. Via internet toch gekeken en eerlijk is eerlijk, ook nu niets gemist. Ik heb zeker tien jaar niet gekeken en kon het verhaal zonder problemen volgen. Nu met internet kan iedereen op de hoogte zijn van de nieuwste ontwikkelingen van hun favoriete soap. En eerlijk gezegd is dat best een beetje jammer. Ik vond mijzelf wel speciaal dat ik aan mijn studiegenoten kon vertellen wat er zou gaan gebeuren. Ik wist dat. Alleen ik. Ik had even mijn vijf minuten of fame. Ik had een handeltje moeten beginnen. Dat ik daar nu pas aan denk.

Het Spaans van Latijns-Amerika en de Cariben (1)

In deze serie neemt onze medewerker Fred de Haas u stap voor stap mee op een zoektocht naar de totstandkoming van het Spaans van Latijns-Amerika. Zowel de geschiedenis van de taal in Spanje als de gecompliceerde geschiedenis van de volkeren van het Caribisch gebied en Latijns-Amerika gaven het Spaans de vele gezichten die zo kenmerkend zijn voor de verschillende landen van dit continent.
Als u de serie heeft gelezen zult u weten in welk opzicht het Spaans van Santo Domingo verschilt van dat van Puerto Rico. Ook zal het u duidelijk worden waarom men in het Andesgebied anders Spaans spreekt dan in de kuststreek van Colombia of Venezuela.
Er zijn ook links aan het artikel toegevoegd die u in staat stellen verschillende soorten Spaans te beluisteren. Zij willen ook een aanzet zijn voor uw persoonlijke zoektocht in de boeiende geschiedenis van de inheemse talen en het Spaans van Latijns-Amerika.
Ñapa hoopt met deze serie een bijdrage te leveren aan een verruiming van de blik op de Latijnse omgeving van Pais Kòrsou.

Antonio de Nebrija

Tekst: Fred de Haas

Wie de ontwikkeling van de Spaanse taal in de verschillende gebieden van Latijns-Amerika wil beschrijven op een manier die ook voor een niet-taalkundige interessant kan zijn, staat voor de taak een groot aantal taalkundige bomen te rooien die je constant beletten om het Spaanse bos te zien.

Toch wil ik in onderstaand artikel een poging wagen om de verschillende soorten Spaans te verklaren die zich hebben ontwikkeld in een nieuwe geografische omgeving, bij nieuwe volkeren en binnen een nieuwe geschiedenis.

Om iets te begrijpen van de ontwikkeling van het Spaans in Latijns-Amerika is het nuttig eerst even een korte blik te werpen op het Spaans van het Iberisch schiereiland, de Europese bakermat van de Zuid-Amerikaanse varianten.

Spanje
Over één ding lijkt iedereen het eens te zijn: het Spaans is door de eeuwen heen altijd een taal geweest die geen al te grote veranderingen heeft ondergaan. Met een beetje moeite kan de moderne Spanjaard ook nú nog teksten lezen uit de 14e eeuw en met enige inspanning begrijpen waar het over gaat. Het Spaans is een taal gebleken waarin veel verschillende volkeren die heel verschillende talen spraken goed met elkaar konden communiceren. Het Spaans bleek in de koloniale tijd een voortreffelijke 'lingua franca', te vergelijken met het Engels. Het is dan ook alleszins voor de hand liggend dat in de 19e eeuw de onafhankelijk geworden Latijns-Amerikaanse Republieken het 'verbindende' Spaans als officiële taal kozen.

Op het Iberisch schiereiland werden verschillende soorten Spaans gesproken, zoals het Spaans van Kastilië, van Galicië en Andalusië. De onafwendbare loop van de geschiedenis heeft bepaald welk soort Spaans de taal zou worden die door de migrantengolven naar de Nieuwe Wereld zou worden gebracht.

Madrid, Sevilla, Granada
Een belangrijke factor voor de verbreiding van een taal is het aantal personen dat die taal spreekt. In de 14e eeuw had Kastilië, waar het 'Castellano' werd gesproken, de meeste inwoners: drie tot vier miljoen. Aragón had er één miljoen en Navarra 80.000. Het huwelijk van Ferdinand van Aragón en Isabella van Kastilië in 1469 is van cruciaal belang geweest om de eenheid tot stand te brengen tussen Kastilië en Aragón. Die eenheid zou beslissend zijn voor de geografische uitbreiding van het Spaans dat zich, nadat ook Navarra bij de Spaanse Kroon was gekomen, ook naar het noorden kon uitbreiden. Het Andalusische Sevilla was ook onder Spaanse heerschappij gebracht en nu kon de zegetocht van het Spaans beginnen.

Sevilla, de hoofdplaats van West-Andalusië, was in de middeleeuwen een van de grotere steden van Spanje. Nadat de stad op de Arabieren was heroverd kon het een echt kosmopolitische stad worden. Er vestigden zich migranten uit Noord-Spanje, Catalonië, Aragón, Galicië, Portugal, Italië, Frankrijk en Duitsland. De stad had ook nog een kleine Arabische wijk, de Morería, en een grote Joodse wijk, de Judería. Door die grote aantallen migranten kon het Andalusische Spaans van Sevilla, waarvoor in de tweede helft van de 15e eeuw de basis werd gelegd, zich vernieuwen en ook, in bepaalde opzichten, vereenvoudigen.

In de 16e eeuw was Sevilla, waar de koloniale rechtbank - de Casa de Contratación - was gevestigd, de poort van de handel met en het personenvervoer naar Amerika.

Toen het onder Arabische heerschappij staande Granada in 1492 werd heroverd zou dat in de verdere toekomst ook gunstig werken voor de verbreiding van het Spaans. De Arabieren en het Arabisch werden verjaagd en niet lang daarna ook de Joden, waardoor ook het Sefardische Spaans (Judeo-Español) in Spanje uitstierf.

De verdrijving van de Joden was voornamelijk het werk van de Spaanse Inquisitie, het machtige vervolgingsapparaat van de katholieke kerk, dat Ferdinand en Isabella voortdurend onder druk zette om de Joden het leven zo zuur mogelijk te maken. De Joden konden kiezen: of zich laten dopen en christen worden of vertrekken. Velen lieten zich van ellende en met grote tegenzin dopen.

Ongeveer 150.000 Joden verkozen de ballingschap. Velen vluchtten naar Portugal waar ze acht cruzados moesten betalen om een verblijfsvergunning van acht maanden te kunnen krijgen. Wie 'illegaal' en zonder te betalen Portugal binnenkwam werd als slaaf verkocht of naar de Atlantische eilanden gestuurd. Toen de Joden in 1496 ook uit Portugal werden verdreven vluchtten er velen naar Nederland en, veel later, ook naar het noord-oosten van Brazilië dat een tijd onder Nederlandse heerschappij stond. Toen Nederland daar door de Portugezen werd verjaagd, vertrokken er veel - Portugees of Judeo-Español ('Jodenspaans') sprekende - Joden met hun Afrikaanse slaven naar de Nederlandse kolonie Curaçao.

'De Afrikanen spraken aanvankelijk een soort beginnersspaans'

Standaardisering
Dank zij geleerden als Antonio de Nebrija en Sebastián de Covarrubias werd het Spaans al in een vroeg stadium gestandaardiseerd. Nebrija schreef de eerste grammatica van een Romaanse taal ('Gramática de la lengua castellana', 1492) die in Salamanca werd gepubliceerd. Ook het werk van de Koninklijke Spaanse Academie (Real Academia Española, 1715) was heilzaam voor de vastlegging van de taal. In de eerste helft van de 18e eeuw publiceerde de Koninklijke Academie een woordenboek ('Diccionario de la lengua castellana', deel I, 1726) en in de tweede helft een grammatica ('Gramática de la lengua castellana', 1771). Nu werkt dit gezaghebbende instituut samen met de Academies van 21 Spaans sprekende landen in de 'Asociación de Academias de la Lengua Española'.

Het Spaans breidde zich uit naar Noord-Afrika, de Canarische eilanden en, door het contract dat Columbus afsloot met de Katholieke Koningen Ferdinand en Isabella, naar de 'Nieuwe Wereld': Spaans Amerika.

Intermezzo: slavenhandel en 'negertaal'
Lang voordat de eerste slaven omstreeks 1650 uit Afrika en uit het noorden van Brazilië naar Curaçao kwamen was er in het midden van de 14e eeuw in Portugal en Spanje al sprake van handel in slaven. In de Rua Nova in Lissabon was een plaats gevestigd waar slaven gekocht konden worden. Dat waren over het algemeen gevangen genomen Arabieren ('Moros') en Afrikanen, van wie sommige aangevoerd werden uit het Spaanse Sevilla waar ook een slavendepôt was gevestigd.

Sommige slaven kregen zelfs een opleiding en werden - voor de ontdekkingsreizen en de handel met West-Afrika - ingezet als tolken en verkenners voor de koning van Portugal, Enrique o Navegador (Hendrik de Zeevaarder). Vanaf het midden van de 15e eeuw werden er zo'n 150.000 Afrikanen als slaaf naar Portugal vervoerd waar ze moesten werken op het ontvolkte platteland of in de stad. In die tijd was 15 procent van de bevolking van Lissabon (ongeveer 100.000) Afrikaans.

De Afrikanen spraken aanvankelijk een soort beginnersportugees (en in Spanje beginnersspaans) waarvan we voorbeelden vinden in de toneelstukken van de 15e en 16e eeuw (onder anderen van Gil Vicente). De verbasterde taal die de Afrikanen spraken werd in het Portugees 'lingua de guiné' genoemd, de taal van Guinea. Ook wel 'lingua de negro'.

Een voorbeeld van dat taalgebruik vinden we bij de vijftiende eeuwse Portugese auteur Enrique da Mota in de 'Lamentaçao do clérigo' (de klacht van de priester): 'A mim logo vai 'té lá' (letterlijk: ik ga meteen daar naartoe). Iemand die Papiaments kent zal onmiddellijk de woorden 'Ami', 'lo', 'bai', '(a)té' herkennen.
Portugese handelaren en zeelui zullen zich ongetwijfeld van dat vereenvoudigde Portugees hebben bediend om te kunnen communiceren met de bevolking van de westkust van Afrika.

Terug naar het Spaans. Het Spaans van Kastilië (Castellano)

De uitspraak die het meest opvalt in het Spaans van Kastilië, het 'Castellano', is de uitspraak van de C vóór de e en de i, en de Z als een Engelse TH-klank, meestal fonetisch weergegeven als: Θ Zumo (sap) [Θumo], Centro [Θentro], Cinta (band) [Θinta].

De uitspraak Θ is in Spaans Amerika, naar analogie van het Andalusisch, vervangen door een scherpe S. Dit fenomeen wordt 'Seseo' genoemd.

Omgekeerd hoort men af en toe in geïsoleerde gebieden van Zuid-Amerika een Θ waar dit in het Castellano helemaal niet hoort: 'Sacar' wordt bijvoorbeeld uitgesproken als 'Θacar'. Dit fenomeen heet 'Ceceo' (ΘeΘeo). Ook dit, in Zuid-Amerika zeldzaam voorkomende verschijnsel is afkomstig uit Andalusië en kan plotseling opduiken in het binnenland van Colombia of op het platteland van Chili. Het wordt als 'boers' beschouwd.

Het Kastiliaanse Spaans gebruikt ook het persoonlijk voornaamwoord 'vosotros' om de tweede persoon meervoud aan te geven. In Zuid-Amerika gebruikt men dan 'Ustedes' dat ook voor intimi wordt gebruikt en dat de unieke Kastiliaanse betekenis van 'U' heeft verloren. Tenslotte: de dubbele L (LL) wordt in het Castellano uitgesproken als LJ.

We besteden nu verder geen aandacht meer aan het Spaans van Kastilië en gaan naar een taalfamilie die een zeer grote invloed heeft gehad op de uitspraak van het Spaans van Zuid-Amerika en het Caribisch gebied: het Spaans van Andalusië en de Canarische eilanden.

Het Spaans van Andalusië
We kunnen onderscheid maken tussen West-Andalusië (de provincies Córdoba, Sevilla, Huelva, Cádiz) en Oost-Andalusië (Jaén, Almería, Málaga, Granada). West-Andalusië was vanaf de 13e eeuw in handen van Kastilië en vanuit West-Andalusië vond de vaart op Zuid-Amerika plaats.

Omdat de - door Andalusiërs gekoloniseerde - Canarische eilanden op de route lagen van de schepen die naar Zuid-Amerika voeren en veel migranten afkomstig waren van de Canarische eilanden, vinden we veel kenmerken van het 'Andalusische' Spaans van de eilanden in Zuid-Amerika terug, met name in het Caribisch gebied en de kuststreken van Spaans Amerika.
Ik zal hieronder de voornaamste kenmerken van dat Andalusische Spaans weergeven. Ook de niet-taalkundige zal dit gemakkelijk kunnen begrijpen en vergelijken met de uitspraak in Zuid-Amerika.

Kenmerken van het Andalusisch: 'Seseo' en 'Yeísmo'
In het Andalusische Spaans klinkt de laatste S van een woord als een H: 'Tres' wordt [Treh]. Soms valt ook de H-klank weg.
De dubbele L (LL) wordt uitgesproken als de Nederlandse J in 'papaja': 'muralla' (muur) wordt [muraja]). Dit fenomeen heet 'Yeísmo'.
In het Andalusisch verdwijnt vaak de eindmedeklinker: 'comer' (eten) wordt [komé], 'verdad' (waarheid) wordt [berdá], etc.
De 'D' tussen twee klinkers verdwijnt. 'Cansado' (moe) wordt [cansao], 'venido' (gekomen) wordt [venío].
In Andalusië worden de L en de R vaak omgewisseld: 'albañil' (metselaar) wordt [arbañil], 'clavo' (spijker) wordt [cravo] etc.
In Andalusië wordt de TH-klank (Θ) als een S uitgesproken (Seseo).
De Spaanse Jota (een J die als een Nederlandse G wordt uitgesproken) wordt tussen twee klinkers een H: caja (kist) wordt [caHa].
Tenslotte vinden we in het Andalusische Spaans het verschijnsel dat 'Heheo' wordt genoemd, een verschijnsel dat we ook veel aantreffen in de kuststreek van Colombia:
'Si, señor' wordt daar uitgesproken als [HiHeñó].

(Wordt vervolgd)

Medisch

Vragen over... incontinentie

Tekst: Wouter Mol

Wat is incontinentie?
Incontinentie wil zeggen dat u uw plas, of in sommige gevallen de ontlasting, niet goed kan ophouden. De meeste mensen met incontinentie hebben last van urine-incontinentie. De hoeveelheid urineverlies kan bij iedereen verschillen: een druppeltje, een scheut, een straal of zelfs een hele plas. Het komt op alle leeftijden voor, hoewel meer ouderen dan jongeren er last van hebben.

Wat voor soorten incontinentie zijn er?
Er zijn verschillende vormen van urine-incontinentie. Het kan zijn dat u de urine niet goed kunt ophouden bij inspanning, zoals hoesten, niezen, lachen, tillen, traplopen of springen. Dit wordt inspannings- of stress-incontinentie genoemd.
Het kan ook zijn dat u plotseling aandrang voelt om te plassen en dit dan niet kan tegenhouden tot u bij het toilet bent. Dit wordt aandrangs- of urge-incontinentie genoemd. Sommige mensen hebben last van beide vormen van incontinentie.

Komt het vaak voor?
Volgens een schatting heeft ongeveer 5 procent van de Nederlandse bevolking last van urine-incontinentie, van Curaçao zijn mij geen gegevens bekend. Ik heb het gevoel dat er hier een taboe op rust om erover te praten en er dus een onderrapportage is.
Sommigen hebben er veel last van, anderen maar weinig. Stress-urine-incontinentie is verreweg de meest voorkomende vorm van incontinentie. Het is géén ziekte. Er zijn verschillende oorzaken mogelijk en in een aantal gevallen ontstaat de incontinentie zelfs zonder duidelijke reden.

Wat is de oorzaak van incontinentie?
Vaak is de incontinentie terug te voeren op het niet goed functioneren van de bekkenbodemspieren. Deze spieren onderin het bekken vormen samen de bodem van de buikholte. Ze geven steun aan de blaashals zodat deze gesloten blijft als de blaas zich vult, ook bij plotselinge druk zoals bij hoesten of lachen. Wie gaat plassen ontspant zijn of haar bekkenbodem. Dan gaat de blaashals open en kan de urine wegstromen. Bij iemand met stress-urine-incontinentie werken de bekkenbodemspieren meestal niet goed als het gaat om het ondersteunen van de blaas tijdens buikdrukverhogende momenten zoals hoesten, niezen, lachen, tillen, traplopen of springen.

Wat kunt u zelf doen aan stress-incontinentie?
U kunt oefeningen doen om de bekkenbodemspieren en de sluitspier van de blaas te trainen. Door deze oefeningen een langere periode dagelijks te blijven doen, krijgt u geleidelijk weer meer controle over uw blaas. U verliest dan minder snel urine bij drukverhoging in de buik (bijvoorbeeld door hoesten, niezen, rennen, springen of lachen). Als u te zwaar bent, dan kan afvallen helpen om de druk op de blaas en de bekkenbodemspieren te verminderen. De sluitspier kan hierdoor beter functioneren.

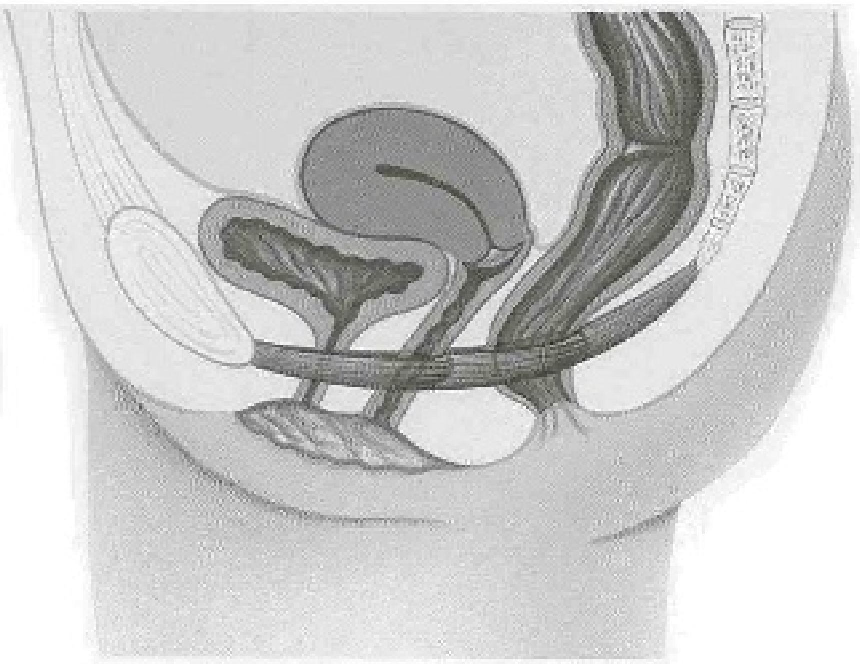
Bekkenbodem (vrouw).

Wat voor oefeningen kunt u doen om de bekkenbodemspieren te versterken?
Door te oefenen kunt u de bekkenbodemspieren en de sluitspier van de blaas versterken en beter onder controle houden. Het gaat hierbij om de spieren die u gebruikt als u het plassen even onderbreekt (afknijpt). Wanneer u zich in uw gedachten voorstelt dat u uw plas wilt ophouden, dan spant u die spieren aan. De spieren die u gebruikt om 'af te knijpen' zijn uw bekkenbodemspieren. U kunt op elk moment van de dag ook tijdens de dagelijkse bezigheden, oefenen.
De oefening van de bekkenbodemspieren gaat als volgt: Span uw bekkenbodemspieren zes tellen strak aan (afknijpen). Probeer om tijdens het knijpen nog een paar keer extra hard aan te knijpen, ontspan de bekkenbodemspieren zes tellen;
Doe deze oefening tien keer achter elkaar (zes tellen knijpen, zes tellen ontspannen). Gaat het goed, herhaal de oefening dan gerust wat vaker. Oefen elke dag 's ochtends, 's middags en 's avonds.

Wat kunt u zelf doen aan aandrangs-incontinentie?
Blaastraining: Als u vaak naar het toilet gaat, wordt het voor uw blaas steeds moeilijker om urine een tijdje vast te houden. Dan krijgt u al aandrang om te plassen als de blaas nog niet goed gevuld is. U kunt de blaas trainen om meer urine op te slaan door het plassen uit te stellen. Probeer als u voelt dat u moet plassen eerst vijf tot tien minuten te wachten. Daarbij helpen de volgende maatregelen: zet een stoel of krukje dicht bij het toilet. Als u aandrang voelt, ga dan eerst op het stoeltje zitten en probeer u te ontspannen. Het uitstellen gaat gemakkelijker als u zit en niet bang hoeft te zijn dat u het toilet niet haalt. Zodra de aandrang te groot wordt, gaat u op het toilet zitten. Probeer eerst weer het plassen uit te stellen en u te ontspannen. Tel rustig tot tien. Blijf rustig ademhalen: inademen door de neus, uitademen door de mond. Plas vervolgens rustig de hele blaas leeg, zonder dat u perst. Als dit lukt probeert u het plassen iedere dag vijf tot vijftien minuten langer uit te stellen. Het doel is dat u uiteindelijk slechts één keer in de drie à vier uur naar het toilet hoeft te gaan.

Wat voor soorten behandeling zijn er?
Als het trainen van de bekkenbodemspieren te weinig resultaat oplevert is bij sommige mensen het incontinentieprobleem te verhelpen door middel van medicijnen of een operatieve ingreep.

Medicijnen
Vooral op wat oudere leeftijd is de voornaamste oorzaak van urine-incontinentie het niet goed samenwerken van de verschillende zenuwen van de blaas, de sluitspier en de bekkenbodem.

Operatieve ingreep
Wanneer de uitgang van de blaas verzakt is, bijvoorbeeld door bevallingen, kunnen medicijnen of oefeningen dit soms niet meer corrigeren. Dan moet een opgang-operatie van de blaasuitgang worden uitgevoerd. Het succes van deze operatie is heel hoog en de ingreep zelf is niet groot. Deze operatie wordt het meest uitgevoerd bij vrouwen tussen de 30 en 50 jaar. Bij de oudere man is soms een prostaatvergroting oorzaak van incontinentie. Ook hier kan een operatie door de urinebuis soms een oplossing zijn voor het incontinentieprobleem.
Ten slotte zijn er nog grotere operaties om bijvoorbeeld de blaasspier die te krachtig werkt te vervangen door een nieuwe spier of de kapotte sluitspier te vervangen door een kunstmatige sluitspier. Dit zijn echter specifieke operaties die slechts voor een klein deel van de patiënten nuttig zijn.

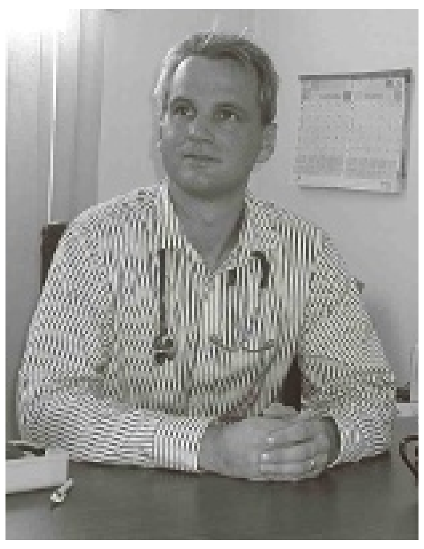
Wouter Mol is huisarts te Curaçao.

Mens & Psyche

Selectief mutisme

Selectief mutisme is het niet kunnen spreken in bepaalde sociale situaties. Over het algemeen zijn kinderen met selectief mutisme in hun vertrouwde omgeving net als ieder ander kind. Ouders geven vaak aan deze kinderen thuis, in hun vertrouwde omgeving, net als hun andere kinderen luidruchtig, sociaal, grappig, nieuwsgierig, praatgraag en zelfs bazig en assertief zijn. Terwijl het kind in een andere sociale situatie geen woord zegt.

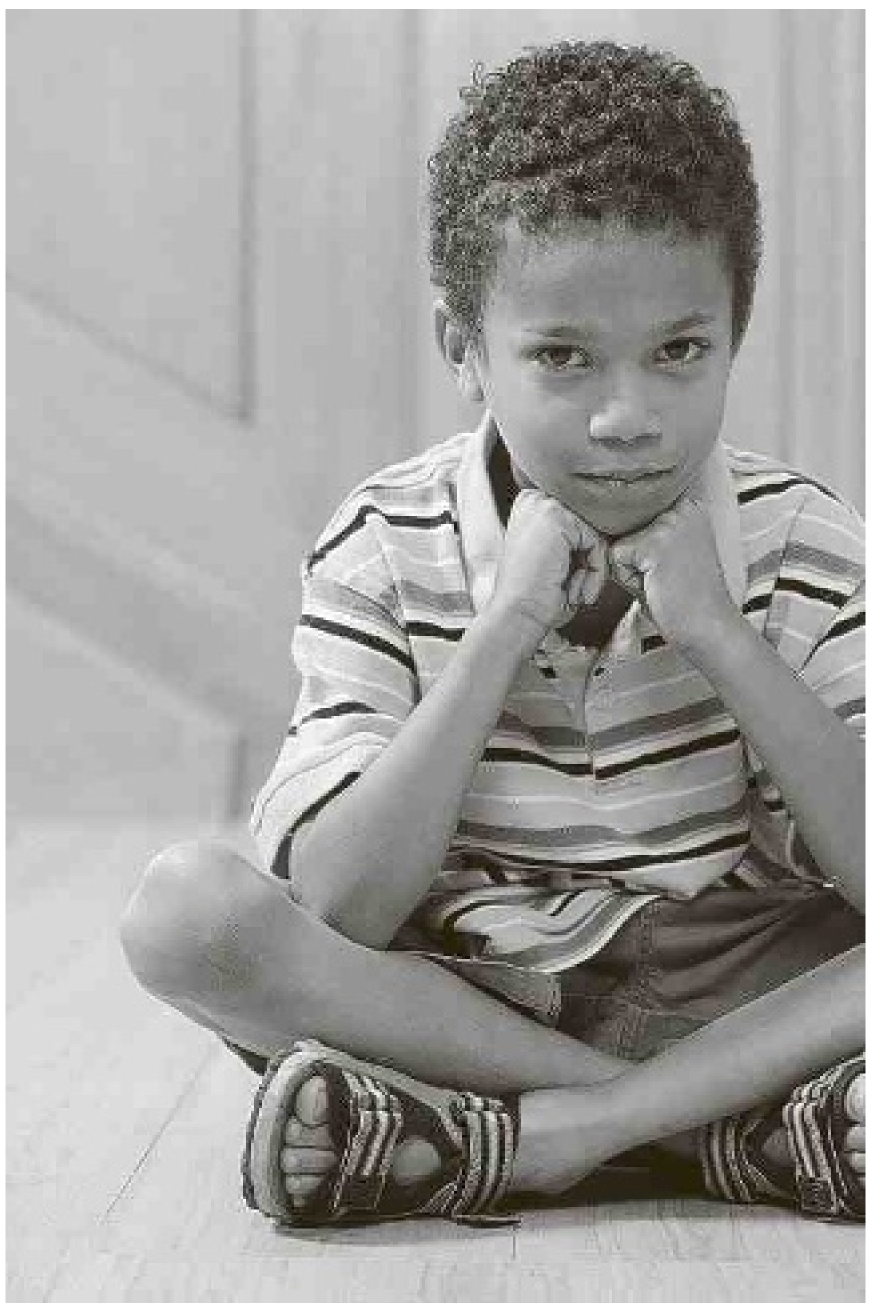

Tekst: Milangela Plate

Deze discrepantie en het feit dat veel kinderen met selectief mutisme een sterke wil hebben en volhardend zijn, maakt dat mensen in hun omgeving er soms vanuit gaan dat het kind uit pure koppigheid weigert te spreken, of gewoon geen zin heeft om te spreken. Dit is een onjuiste conclusie, deze kinderen spreken niet ondanks dat zij dit wel kunnen en willen.

Wat er gebeurt is dat het kind volledig dichtklapt in sociale situaties waarin het zich angstig of onzeker voelt. Zij hebben het gevoel met enorme plankenkoorts op een podium te staan.

Milangela Plate is psycholoog/gerontoloog. Email: milangela.plate@takecare.an

Deze kinderen zijn op de een of andere manier bang geworden om fouten te maken. Ze denken dingen als: 'Oh jee, ik kan het niet' of 'ik doe het niet goed'. Het (proberen te) spreken veroorzaakt zodanig veel spanning en angst, dat het kind gaandeweg zichzelf aanleert om deze gevoelens van angst uit de weg te gaan door stil te zijn. Selectief mutisme is zo een manier geworden om angstgevoelens onder controle te houden. Vervolgens wordt het (opnieuw) spreken echter steeds moeilijker; een kind dat al een tijdje zwijgt, weet immers dat ze het middelpunt van de aandacht zal zijn als ze ineens weer gaat praten. Zeker bij perfectionistische kinderen die bovendien bang zijn fouten te maken, is dat doodeng.

School
Alle kinderen met selectief mutisme hebben gemeen dat de belemmering om te spreken in ieder geval tot uiting komt in de schoolsituatie en bij sommigen ook in andere situaties. Zo spreken sommige kinderen helemaal niet op school, terwijl anderen wel op het schoolplein praten, maar niet in de klas. Sommige kinderen praten op school wel met leeftijdgenootjes, maar nooit met de juf of meneer. Een ander kind zegt bijvoorbeeld niets in winkels en praat niet tegen de ouders van vriendjes, maar als klasgenootjes thuis komen spelen, dan kletsen ze weer honderd uit.

Oorzaken
Selectief mutisme zien we vooral bij kinderen tussen de 4 en 8 jaar maar kan zich soms ook manifesteren in de adolescentie. Een lijst met factoren die leidt tot het ontwikkelen van selectief mutisme is niet gemakkelijk te maken. Zo is er ook geen bewijs dat selectief mutisme in de hand wordt gewerkt door een bepaalde opvoedingsstijl of omgangsvorm van de ouders.

Ieder kind met selectief mutisme zit anders in elkaar en heeft een eigen uniek karakter en achtergrond. Wel is het zo dat kinderen met selectief mutisme vaker omschreven worden als gevoelig, aarzelend en timide. Onderzoek heeft aangetoond dat sommige kinderen geboren worden met een dergelijk geremd temperament. Zelfs als baby zijn zij eerder angstig en tonen zij weerstand tegen nieuwe situaties. Men kan echter niet stellen dat alle kinderen met een geremd karakter, een erfelijke aanleg voor angst of zelfs een angststoornis, uiteindelijk selectief mutisme ontwikkelen.

Opvallend is verder ook dat de overgrote meerderheid van de kinderen met selectief mutisme een genetische aanleg heeft voor angst. Een of allebei de ouders beschrijven een familiegeschiedenis of persoonlijke karaktereigenschappen gelijk aan die van hun kind, zoals verlegenheid, angst, sociale fobie en selectief mutisme. Alhoewel onderzoek suggereert dat angststoornissen voorkomen in families met kinderen met selectief mutisme, is het niet zeker of kinderen de neiging angstig te zijn genetisch meekrijgen, of overnemen door het gedrag van de ouders, of een combinatie van deze twee.

Omgaan met selectief mutisme
Selectief mutisme komt niet veel voor en wordt verward met verlegenheid. Bij verlegenheid zegt het kind echter altijd wel wat, al is het heel zachtjes. Men spreekt van selectief mutisme als een kind gedurende langere tijd consequent niet spreekt in de klas. In de regel is dat langer dan één maand.
Bij kinderen die pas nieuw zijn op een school, hanteert men een langere periode (bijvoorbeeld een jaar), omdat er sprake kan zijn van aanpassingsproblemen en/of ernstige verlegenheid die vanzelf weer overgaan. Ook taal- en spraakproblemen worden uitgesloten, alvorens te spreken van selectief mutisme.

Mensen die veel te maken hebben met een kind met selectief mutisme, kunnen zich zelf van tijd tot tijd onzeker, angstig, gefrustreerd, afgewezen of teleurgesteld voelen. Dit is een natuurlijke reactie op het selectief mutisme. Het is dan ook nuttig dat de sleutelfiguren in de omgeving van het kind op de hoogte zijn van wat selectief mutisme is, zodat zij in staat zullen zijn om des ondanks naar het kind toe kalm en met een positieve houding te reageren.

Het is enerzijds belangrijk dat het kind zich geaccepteerd en gewaardeerd voelt, ondanks het mutisme. Anderzijds is het ontzettend belangrijk dat kinderen vóór hun tiende hulp krijgen.
Bij 4- of 5-jarige kinderen gaat behandelen doorgaans gemakkelijker dan bij oudere kinderen en/of adolescenten. Uit wetenschappelijk onderzoek weten we dat, als de stoornis onbehandeld blijft, enkele van deze mensen in bepaalde situaties nog steeds niet voldoende durven te zeggen, uit angst dat ze de aandacht op zich krijgen.

In gedragstherapeutische behandelprogramma's worden kinderen geholpen om stapje voor stapje hun spreekangst te overwinnen. Behalve het durven spreken in de klas, nemen de versterking van een positief zelfbeeld en de vergroting van het zelfvertrouwen een belangrijke plaats in. Ook ouders en school worden hiertoe bij de behandeling betrokken.

Geschiedenis op zeebodem

‘Archeologie is verhalen vertellen’

Schepen hebben in de geschiedenis van de mens altijd een belangrijke rol gespeeld. Al eeuwenlang brengen ze werelden met elkaar in contact die door de zeeën van elkaar gescheiden zijn. Vroeger kwamen de schepen terug met onbekende lading uit verre oorden, de bemanning vertelde spannende verhalen over wat ze hadden gezien en meegemaakt. Maar helaas keerde niet elk schip veilig huiswaarts; sommige verdwenen met lading en verhaal naar de bodem van de zee.

De Mediator, 2007.

Tekst: Lisette Keus Foto’s: Lisette Keus en Archief

Tegenwoordig echter, soms eeuwen na dato, kunnen deze schepen alsnog hun verhalen vertellen. Of in ieder geval het verhaal van de geschiedenis.

Een archeologische site in zee

“Maritieme archeologische sites zijn plekken waar vondsten zijn gedaan, zoals een ankerplaats, scheepswrakken of bijvoorbeeld losse vondsten”, legt maritiem archeoloog David Bouman enthousiast uit. Hij is in samenwerking met het NAAM (National Archaeological - Anthropological Memory Management) een project gestart om belangrijke maritieme archeologische sites op Curaçao in kaart te brengen.

Bouman: “Op Curaçao zijn er ongeveer vijfenzeventig maritieme sites. Dit weten we deels door een Werbata (cultuurhistorische waardekaarten van Curaçao, red.) uit 1917 en door de sport- en amateur-duikers die dat gemeld hebben. Samen met amateurarcheoloog François van der Hoeven hebben we hiervan zeventien locaties uitgekozen die we nu visueel gaan onderzoeken en in kaart gaan brengen.”

“Ik vind het belangrijk dat dit gedaan wordt. Het is kennis van het cultureel erfgoed en de geschiedenis van Curaçao. Archeologie is verhalen vertellen. De verhalen van de geschiedenis, van de handel, van het leven van toen. En dit heeft alles te maken met identiteit. Mijn missie is eigenlijk om iedereen hiervan bewust te maken en een samenwerking op te zetten. Ik vind dat we iedereen er bewust van moeten maken dat wat bijvoorbeeld

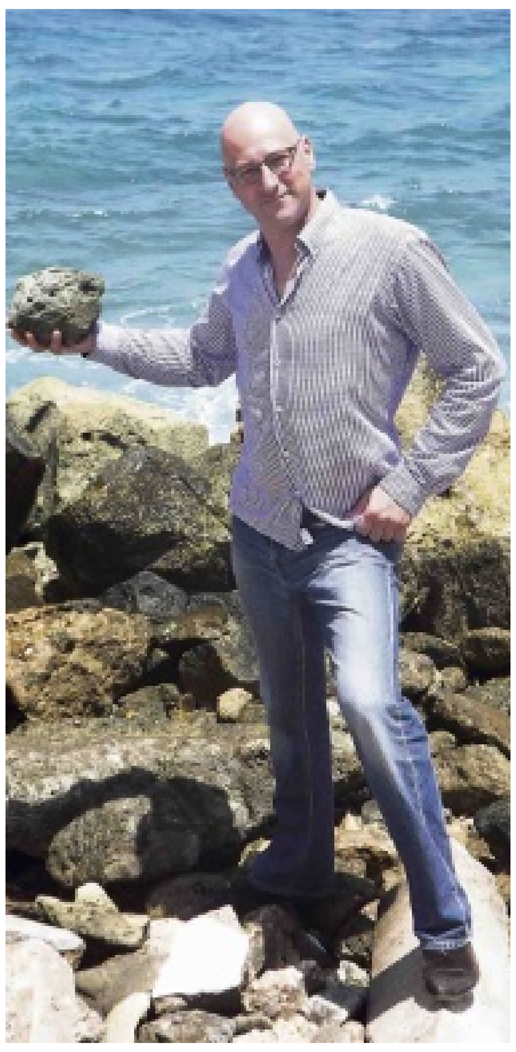

David Bouman

sportduikers en vissers vinden een betekenis heeft, een verhaal, een verleden. Het is niet zomaar een kanon. Door de jaren heen is er al heel veel meegenomen. Ik vind dat eigenlijk heel jammer. Het is namelijk van Curaçao en vertelt het verhaal, de geschiedenis. Nu is het illegaal, maar in de jaren 60/70/80 had men vrij spel, waardoor er veel bij mensen thuis staat.”

In kaart brengen

Vooral duikers hebben archeologische sites ontdekt, maar ook bijvoorbeeld vissers. Een andere manier om maritieme archeologische sites te ontdekken is verbanden leggen. Nu niet vanuit de vondst naar de geschiedenis, maar vanuit de kennis van de geschiedenis naar mogelijke vondsten. Bouman: “Uiteraard hebben we een bepaalde voorkennis van de geschiedenis van de locaties waar we gaan duiken. Zo gaan we in ieder geval bij Grote en Kleine Knip duiken. Dat was namelijk een grote plantage en vooral Kleine Knip was een belangrijke ankerplaats. Maar ook het Spaanse Water, de Spaanse Put, Santa Cruz en San Juan. En op Klein Curaçao natuurlijk. We weten dat daar nog kanonnen moeten liggen. De meeste duikers kijken namelijk alleen naar de oppervlakte, maar het gaat erom wat er onder het zand verborgen ligt. Wij kunnen dat met een metaaldetector, die we mochten lenen van Miami Divers International, opsporen. Maar ook waar ballaststenen - stenen die werden gebruikt in het ruim van de boot voor evenwicht - liggen, kun je dingen onder het zand vinden. Ik verwacht geen grote houten wrakken te vinden, die zijn allemaal vergaan, maar ik hoop wel dat we onder het zand resten van een schip vinden die door het zand bewaard zijn gebleven. Ik ben namelijk vooral geïnteresseerd in de oude schepen uit de zestiende, zeventiende, achttiende eeuw.”

Vondsten

“Als we wat vinden laten we in principe alles liggen, het is de bedoeling dat we in kaart gaan brengen wat er ligt. Tenzij er een menselijke of natuurlijke dreiging is. Maar het bergen van een vondst gaat ook niet zomaar, als je iets uit het water haalt wat er al jaren ligt, moet je het eerst ontzouten. Dit proces gaat heel langzaam. Eerst moet het in een bad van zout water en dan moet je het zoutgehalte langzaam afbouwen”, vertelt Bouman. “Het gaat me niet om de commerciële waarde, maar om de informatieve waarde. Wat is het dat we hebben gevonden? Is het oud of nieuw? Hoe lang zou het er al liggen? En wat is de connectie met het land? Alles wat we vinden is en blijft van Curaçao. We willen alleen weten wat het verhaal is en wat de relevantie is voor Curaçao. Als we iets vinden wat geen archeologische waarde heeft, zullen we het wel in kaart brengen, maar verder doen we er niets mee. Een vissersbootje uit de jaren zeventig is wel leuk, maar daar kunnen we verder niet veel informatie uit halen. Als een voorwerp vijftig jaar of ouder is krijgt het overigens een archeologische waarde. Nadat we wat hebben gevonden, duik ik de archieven in en ga ik op zoek naar achtergrondinformatie. Van de Marine krijg ik ook veel informatie, überhaupt veel hulp overigens, want zij ondersteunen ook met materialen. Ik heb overigens zelf alle fundraising gedaan voor dit project en vind het heel leuk om te zien hoe enthousiast veel bedrijven zijn. Ik heb echt een doorsnee van bedrijven die dit project ondersteunen, van Caribbean Nautical tot aan Monumentenzorg, van een schoonmaakbedrijf tot aan een accountant.”

Toekomst

“Ik ben hier nu in totaal zes weken. Een korte tijd om de zeventien sites in kaart te brengen, maar ik heb een grote groep vrijwilligers, dus het moet zeker gaan lukken. En ik wil terugkomen. Als ik in Nederland ben heb ik een afspraak met het NIOZ (het onderzoeksinstituut voor oceanologie) op Texel en met hen ga ik bekijken of er mogelijkheden bestaan om met sonar ook de grotere dieptes in kaart te brengen. Ik weet zeker dat op 70, 80, 90 meter diepte ook heel veel schepen liggen. Ook willen we een cultuurhistorische kaart maken van Bonaire.” Bouman herhaalt en benadrukt nogmaals: “Archeologie is namelijk verhalen vertellen. En het in kaart brengen van het culturele en historische erfgoed, daar gaat het allemaal om.”

De tafel dekken

“Kijk”, zegt Karel Boon en hij wijst op een oude en verroeste vork in een vitrinekast. “Je moet niet denken: ‘pfff, wat is dat voor verroest bestek’, maar je moet de hele tafel dekken.”

Karel Boon is marinier en duikinstructeur, maar zijn hobby is maritieme archeologie. Samen met onder anderen Theo van der Giessen van Uniek Curacao, François van der Hoeven en John Dohmen duikt hij geregeld op archeologische sites zoals de Mediator en de Alphen in de Annabaai. Hij hielp de archeoloog Wil Nagelkerken (die onderzoek deed naar onder meer het fregat de Alphen) bij het in kaart brengen van het schip en bij het bergen van verschillende vondsten.

“Je moet vondsten in de context van de geschiedenis zien. Ook al is het iets heel kleins, het kan heel veel vertellen en belangrijke informatie zijn voor archeologen. Er is een frictie tussen het laten liggen van archeologische vondsten en ze naar boven halen, want welke waarde heeft het als het blijft liggen? Welke waarde heeft het als je het omhoog haalt? Je kunt het ook niet zomaar omhoog halen, want als er zuurstof bijkomt, zal

Karel Boon voor zijn vitrinekast met vondsten.

het door het hoge zoutgehalte sneller vergaan. Maar voordat je iets meeneemt moet je eerst goed bedenken waarom, wat is de archeologische waarde? Gaat het kapot als ik het laat liggen of juist als ik het meeneem? Je wilt natuurlijk ook weer een archeologische site zo compleet mogelijk houden.”

De meeste vondsten die Boon borg, staan in het Maritiem Museum, de rest heeft hij tentoongesteld in zijn privémuseum op Kokomo. Hij vertelt enthousiast over de jeneverflessen, de nagels en de gebroken borden die zijn vrouw weer in elkaar puzzelde. Tussen zijn vondsten liggen ook telefoons en brillen. Boon: ”Niet alles wat je vindt is natuurlijk van historische en archeologische waarde, maar niet minder leuk.”

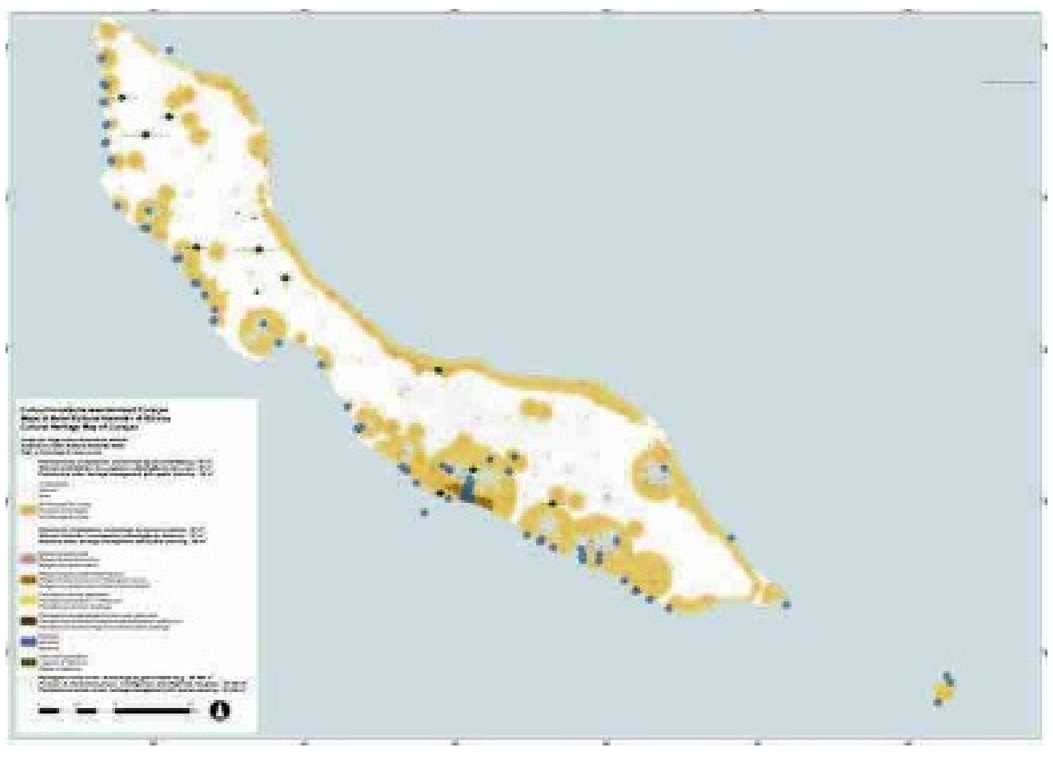

Cultureel-historische Waardekaart met archeologische locaties op Curacao en eromheen. De blauwe puntjes zijn martieme locaties.

Mediator

De Mediator was een ijzeren stoomschip met twee masten (stoom-/zeil-schip). Het had een lengte van 300,3 voet (91,5 meter en was gebouwd in 1872 in Liverpool en te water gelaten op 8 mei 1872 als de Dalia. Op 17 augustus 1876 kreeg het schip de naam Mediator.

Op 5 juli 1884 sloeg het noodlot toe; het werd in de Annabaai aangevaren door het Duitse stoomschip Thuringia en zonk terwijl het aangemeerd lag in de haven.

Bron: http://duiksmurf.com/Het-schip

‘Zelf zien’

Een groot containerschip komt binnengevaren. “We moeten er nu in”, zegt Boon en we lopen snel naar de rand van de Kleine Werf. We gaan een duik maken in de Annabaai naar de in 1778 ontplofte Alphen en de in 1884 gezonken Mediator. Het is een tijd geleden dat op deze schepen gedoken is in verband met de grote hoeveelheid gelekte olie. Dus het wordt een oriënterende duik, kijken hoe het erbij ligt.

Het zicht is redelijk goed voor de Annabaai - zo’n 5 meter - en we zakken af naar het midden van de baai waar de Alphen ligt. “De Alphen is ontploft in 1778, 200 mensen zijn erbij omgekomen, er is niet heel veel van de boot over.” Ik herinner me de woorden van Boon als we bij de Alphen aankomen. Ik zie niets. Dan pakt Boon een nagel op, zo’n oude grote vierkante nagel zoals die in musea liggen. Ik neem deze over en bedenk dan ineens dat ik een deeltje - al is het maar iets heel kleins - van een schip uit de achttiende eeuw vastheb, iets wat al meer dan 200 jaar daar ligt. Bizar.

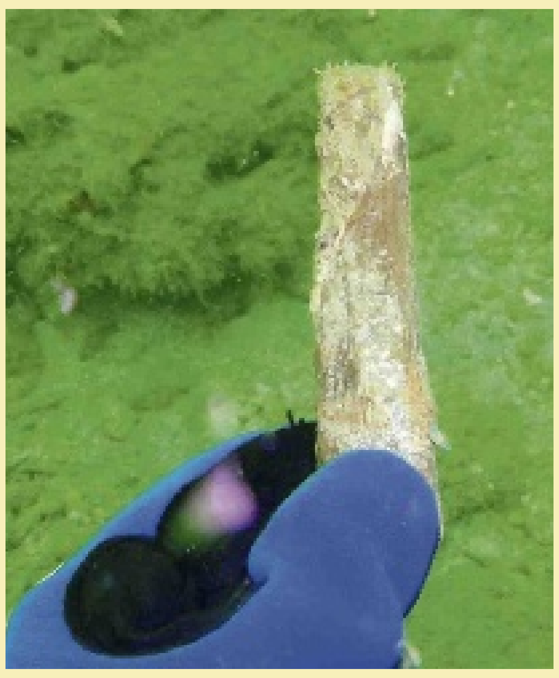

Op veel locaties zijn de schepen vergaan, maar zijn er nog wel resten te vinden waar archeologen informatie uit kunnen halen, zoals deze nagel van de Alphen op de bodem van de Annabaai.

We zwemmen door naar de Mediator, een ijzeren stoomschip dat in 1884 in de Annabaai zonk. Hierbij is minder verbeelding nodig om tot een schip te komen, maar vooralsnog ben ik blij met enige voorkennis. We zwemmen langs het schip en Boon wijst me het een en ander aan. Ik probeer wat ik zie te plaatsen in het fotootje dat ik vantevoren heb opgezocht; ik probeer zijn woorden in te passen met mijn ervaring en vorm langzaam een compleet plaatje. Het is geschiedenis die voor veel mensen verborgen blijft, maar nu voor me ligt. Het vertelt een verhaal van toen en boven me gaat het leven gewoon door.

Leuk, maritieme archeologie!

Culturele Agenda

KUNST & EXPOSITIES

Small People, a tribute to humility
Nog tot 3 september is in Het Curaçaosch Museum de expositie 'Small People, a tribute to humility' te bezichtigen met werken van Giovani en Philipe Zanolino, the ZZ Team. Who more schi-fi than us
Tot 26 augustus is in de Kunsthalkade in Amersfoort de expositie 'Who more sc hi-fi than us' te bezic htigen. Op deze expo van hedendaagse kunst uit de Cariben is Curaçao vertegenwoordigd door David Bade, Tirzo Martha en Tony Monsanto. Voor meer info: www.kunsthalkade.nl

Modellen gezocht
Landhuis Bloemhof zoekt mannelijke en vrouwelijke modellen voor hun workshops. Meestal vinden die plaats op de zaterdagochtend of 's avonds door de week. Ze zoeken gewone alledaagse personen, gewicht, maat of afkomst maakt niet uit. Betaling 15 (gekleed), 20 (halfnaakt) of 25 gulden (naakt) per uur. Een sessie duurt gemiddeld drie uur. Discretie verzekerd. Voor meer informatie bel Rainy, tel. 737-5775 of email info@bloemhof.an

Happiness
Expositie `Happiness` van de kunstenaars Astrid van Dorp en Anthony Peelen in 'De Herberg', Arikokweg 18 te Charo. De entree is gratis. Op zaterdag en zondag kunt u de werken en het huis bezichtigen van 12.00 tot 17.00 uur. Voor meer informatie: 4617400 of 6705957.

Fleur de Marie, Un bista den pasado
Bij NAAM aan het Johan van Walbeeckplein is de expositie 'Fleur de Marie, Un bista den pasado' te zien. De expositie is het resultaat van arc heologisch onderzoek in de buurt Fleur de Marie. De tentoonstelling is te zien tot 15 juni.
Openingstijden: maandag t/m vrijdag van 09.00 tot 12.00 uur en van 14.00 tot 17.00 uur Voor meer informatie: info@naam.an en www.naam.an, tel: 4621933 / 34.

Kunst is het hulpmiddel, het verhaal is zijn boodschap
In Gallery Alma Blou is de expositie van Clemens Briels te bezic htigen. Het aparte en kleurrijke werk van Clemens Briels is internationaal een hot item. Briels is een de meest gevraagde kunstenaars in binnen- en buitenland, zijn kunstwerken zijn opgenomen in diverse internationaal gerenommeerde kunstcollecties. Hij werd als eerste Nederlander verkozen tot Official Artist of the Olympic Winter Games in Salt Lake City en hij ontwierp het officiële affic he. Briels exposeert graag op Curaçao, omdat dit het geboorteeiland is van zijn vrouw Jenny.

The many faces of love: verlengd
Gezien de belangstelling is in Landhuis Bloemhof nog tot en met 16 juni de tentoonstelling 'The many faces of love - The Renaissance of Art Nouveau', mozaïek van Susan Rudolf te bezic htigen. In deze collectie zijn verschillende kleurrijke impressies en expressies van liefde te zien in mozaïek.
Op 16 juni wordt deze expo afgesloten met een happy hour. In de zomer is er een tentoonstelling met als tentatieve titel 'Tien jaar Bloemhof'. Diegenen die in de afgelopen 10 jaar kunstwerken hebben gekocht, wordt gevraagd dat werk in bruikleen te exposeren bij Landhuis Bloemhof met een statement waarom zij dat werk aankochten.
Voor meer informatie: tel. 737-5775 of e-mail info@bloemhof.an

MUZIEK

Vernon Chatlein & Elements
Optreden van Vernon Chatlein & Elements op 2 juni bij Landhuis Bloemhof. Chatlein is 'multi-percussionist' met een achtergrond in Afro-Cubaanse muziek, latin en jazz, beïnvloed door vele muziekstijlen waaronder hiphop, rock en muziek uit het Midden-Oosten. Zijn band bestaat ook uit musici van diverse nationaliteiten. Muziek en composities die het hart raken en die je doen dansen, huilen, lachen en zuchten.
Tijd: 17.00 - 19.00 uur
Prijs: 35 gulden
Kaarten zijn verkrijgbaar bij Landhuis Bloemhof.
Meer informatie: http://www.vajcmusic.nl/

Muziek-CD
De Maduro Muziek Stic hting op Curaçao bracht een CD uit met een achttiental werken van de Curaçaose componist Rudolf Palm (1880-1950). De composities worden op de CD vertolkt door de Curaçaose medicus-musicus-componist Robert Rojer. De Palm Music Foundation (www.palmmusicfoundation.com) verzorgt namens de Maduro Muziek Stic hting de verkoop van deze CD in Nederland. De CD kan besteld worden door overboeking van 16,90 euro op rekeningnummer 538 4222 bij de ING (IBAN: NL58INGB0005384222 en BIC: INGBNL2A) t.n.v. Palm Music Foundation per adres Boslaan 20, 1217 CV te Hilversum, onder vermelding van 'CD-Rudolf Palm' alsmede de volledige adresgegevens van de besteller. Bij de CD hoort een muziekboekje dat een toelichting geeft over de componist en ook over de composities op de CD.

NIEUW & OPMERKELIJK

Masterworkshop schilderen
Stichting Pap (pro beeldende kunst) organiseert een 'Masterworkshop' sc hilderen voor gevorderden op 11, 12 en 14 juni in het Cultureel Centrum Curaçao in Emmastad en wordt gegeven door kunstenaar /docent Alan Hudson die recent uit Europa terugkeerde. De eerste Masterworkshop voor gevorderden met als thema 'compositie', de basis voor elk goed beeldend project, is de eerste in een serie die gevolgd kan worden onder leiding van Alan Hudson. De participatie is beperkt: maximaal 12 deelnemers. Voor meer informatie: 5138260 of emailen naar alanhudsonws@hotmail.com Wees er snel bij, de eersten die inschrijven zijn zeker van hun plaats.

DANS & THEATER

Floddertje en Minoes
Voorstelling van Jeugdtheaterschool Drazans in Teatro Luna Blou. Een ode aan Annie M.G. Schmidt.
Zondag 3 juni 15.00 uur
Lokatie: Teatro Luna Blou
Entree: 15 gulden
(zie kader)

Yobida di bida & Life
'Yobida di bida' is een montagevoorstelling over het leven. Soms miezert het en soms slaat de stortregen toe. De regen kunnen we niet beïnvloeden, evenals sommige gebeurtenissen. Op fysieke en muzikale wijze word je als kijker meegenomen langs versc hillende scènes. In de ene scène regent het harder dan in de andere.
Bij Yobida di Bida zijn er slechts 30 plaatsen beschikbaar per voorstelling.
'Life' (All the Above) is een theatrale dansvoorstelling. Het gaat niet alleen om mooie bewegingen op muziek, er wordt een verhaal verteld door middel van dans. Een combinatie van Ballet, Breakdance, Hip Hop, Quick Style, Dance Hall, Contemporary, Funk, Pop en nog veel meer. In de voorstelling worden de stijlen samengevoegd en het verhaal wordt verteld op een vernieuwende wijze.
Zaterdag 2 juni 20.00 uur: Yobida
Zondag 3 juni 19.00 uur: Yobida en 20.00 uur: Life
Entree Yobida: 10 gulden
Entree Life: 15 gulden
Entree twee voorstellingen (alleen op zondag): 20 gulden
Locatie: La Tentashon

Pachi Damon - Trabou di Warda
Een man verlaat zijn huis om naar zijn werk te gaan. Maar achter de rug van zijn vrouw om heeft hij zich ziek gemeld en gaat hij naar zijn minnares. Toevallig belt zijn vrouw naar zijn werk en krijgt te horen dat hij zich ziek gemeld heeft. Een realistisc he voorstelling over ploegendiensten en vreemdgaan.
Vrijdag 1 juni 21.00 uur
Zaterdag 2 juni 20.00 uur en mid-night show om 24.00 uur
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 27,50 gulden

FILM

Short Movie Competitie Films & Nochi No Ke Lagami Bai
Op 4 en 11 juni presenteert Teatro Luna Blou nog filmpjes van de CIFFR 'Short Movies, Big Stories jongerenfilmcompetitie, gevolgd door Catrien Ariëns' gloednieuwe documentaire Nochi No Ke Lagami Bai over de Curaçaose tambú.
4 juni: Sam, To kill or to love thyself, Whitney, Identiteit, Jerry Mucho, Music to life, The dream, Nochi no ke lagami bai.
11 juni: The Unusual Turn, Social network, Anwar Braaf en Co, Identiteit, Who am I, Trash, Kòrsou nos bendishon, Nochi no ke lagami bai.
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 10 gulden
Tijd: 19.30 - 21.00 uur

Filmhuis Openbare Bilbiotheek
Let op: het programma is veranderd!
Wegens grote belangstelling houdt het filmhuis van de Openbare Bibliotheek een try-out met twee voorstellingen per film: op dinsdag en op donderdag. In juni speelt, in tegenstelling tot eerdere berichten, 'Winter's Bone'. In juli is 'Unter Bauern' te zien.
12 en 14 juni: Winter's Bone
Bij voldoende belangstelling: 10 en 12 juli: Unter Bauern. Anders alleen op 10 juli. Nadere informatie hierover volgt.
'Coming up' in augustus: Io sono l'amore.

BOEKEN & LITERATUUR

Door het oog van Egberdien
'Door het oog van Egberdien - voor, tijdens, na gallery rg'. Het is een rijk geïllustreerde uitgave in het Nederlands met een Engelstalige samenvatting. Het hardcover boek kost 55 gulden (excl. OB). Als eigenaresse van de avant-garde gallery rg eind jaren zestig en zeventig leverde Egberdien van Rossum een cruciale bijdrage aan de erkenning van kunst op Curaçao. Daarnaast zijn ook haar herinneringen aan het Curaçao uit de jaren zestig en zeventig van onschatbare waarde voor het eiland. Die herinneringen zijn nu voorgoed voor toekomstige generaties bewaard in deze memoires. Dit boek is mede tot stand gekomen dankzij het Prins Bernhard Cultuurfonds, Fundashon di Artista en Port'i Heru Publications. Verkrijgbaar bij Landhuis Bloemhof, Santa Rosaweg 6. www.bloemhof.an, E: info@bloemhof.an

Een levensschets, Monseigneur Martinus Joannes Niewindt
Curaçao heeft vele bisschoppen gekend, maar de aanwezigheid van mgr. Martinus Niewindt heeft niet alleen de meeste indruk gemaakt, ook is hij degene geweest met een onstuitbare energie en daadkracht om de bevolking van Curaçao te helpen, te onderrichten en te steunen.
Wat deze bisschop ook heeft verricht, hoe hoog ook zijn verdiensten staan aangeschreven, alles is ondergeschikt en wordt gedragen door zijn levenswerk en levensdoel: de vrijmaking, ontwikkeling en de beschaving van de slaven. Door zijn niet aflatende inspanningen heeft Niewindt belangrijke stappen kunnen zetten om de emancipatie van de zw arte bevolking te realiseren.
In 1924 verscheen van de hand van G. Dahlhaus een zeer uitgebreide levensloopbeschrijving over het leven en werk van Niewindt. Deze 500 pagina's tellende uitgave wordt nu in oorspronkelijke vorm opnieuw uitgegeven in samenwerking met de Amigoe.
Verkrijgbaar in de lokale boekwinkels en bij Caribpublishing.

VARIA

Landhuis Groot Santa Martha
Iedere eerste zondag van de maand houdt Landhuis Groot Santa Martha een Open Dag. Er is een keuze uit versc hillende soorten krioyo-maaltijden, een buffet, lekkernijen en drankjes. Ook zijn er producten van de werkplaatsen te koop.
Tijd: 09.00 - 15.00 uur.
Toegang volwassenen: 2,50 gulden. Kinderen: 1 gulden.
Voor meer informatie: telefoon 864-7287.

Ascencion
Iedere eerste zondag van de maand is er vanaf 10.00 uur Open Huis op landhuis Ascencion. De toegang is gratis. Om 11.00 uur is er een rondleiding om en door het landhuis. Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert vrijwel iedere donderdag rondleidingen over de plantage en omgeving. Vanaf 08.30 uur bent u welkom. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opga ve via tel: 864-1950, 518-7265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com.
Bij voldoende belangstelling organiseert de Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascencion op vrijdag 1 juni een a vondwandeling. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opga ve tot 30 mei 2012. tel: 864 1950, 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com

Yoga in de natuur
Inspirerende ochtend in de natuur met gids, zondag 3 juni, 07.30-12.00 uur, kosten per persoon 25 gulden. Prac htige korte w andeling in de natuur van Banda'bou/San Nicolas, de yoga/meditatie-sessie vindt plaats op een uniek klein strand, badkleding met handdoek meenemen. Zorg voor eigen versnapering en water. Telefoon info, opgeven 5283029 of via info@yogacentrumcuracao.com

Timmeren voor vrouwen
Leer timmeren vanaf stap 1: (maximaal 8 personen), dinsdagavond 19 en 26 juni, 3, 10 en 17 juli of donderdaga vond 21 en 28 juni, 5, 12 en 19 juli van 19.00 tot 21.30 uur. Kosten 500 gulden voor vijf lessen inclusief alle materialen en elke les je eigen creaties. Locatie: Workshop Woodzz Design, Caracasbaaiweg naast Garage Lunapark. Inschrijven via info@woodzzdesign.com of bellen naar 666.9599.

NOTEERT U ALVAST

Festival Feminino
Festival verzorgd door vooral vrouwelijke artiesten maar natuurlijk ook voor de man. Dit jaar heeft het festival het thema 'uit volle borst'. Met dit festival wordt de vrouwelijke kunstenaar in het spotlight gezet. Er wordt aandacht gegeven aan de vrouw die al zo veel rollen speelt in haar leven. De vrouw die zo bijzonder is omdat zij drager kan zijn van nieuw leven. De vrouw heeft het vermogen zich zeer kwetsbaar op te stellen en toch overeind te blijven staan. De vrouw heeft een belangrijke plaats in de samenleving, zeker op Curaçao. De vrouw, moeder, oma, neemt in het dagelijks leven een belangrijke plaats in. Dit festival is een ode aan de vrouw in haar kunnen en haar kunst. Dit jaar met verschillende disciplines, nationaliteiten en culturen.

Ontboezemingen
In het kader van het F estival Feminino op 7, 9 en 10 juni in Luna Blou: 'Ontboezemingen', een humoristisch drama over borstkanker. Het verhaal van vijf totaal verschillende vrouwen. Ze kennen elkaar niet, ze hebben elkaar nog nooit ontmoet. Maar één ding hebben ze met elkaar gemeen: ze hebben alle vijf borstkanker.
Datum: 7 - 10 juni
Locatie: Teatro Luna Blou
Volledig programma: zie voorpagina van deze Ñapa.

Dansmassage-workshop
Ubuntu, wellness-centrum, zaterdag 19 juli van 15.30 tot 18.30 uur.
Sta. Rosaweg 23
Kosten: 60 gulden per persoon
Maximaal 12 personen
Opgeven bij Margarete van der Wingen tel. 6642181 of e-mail: margaretevanderwingen@gmail.com

De Culturele Agenda verschijnt iedere zaterdag in de Ñapa. Stuurt u alle info s.v.p. naar: agenda.cultuur@gmail.com

Theater

Floddertje en Minoes

Door en voor kinderen

De verhalen van Annie M.G. Schmidt zijn tijdloos en voor elke generatie leuk. Jeugdtheaterschool Drazans bewijst het weer met een ode aan Schmidt.

De productiegroep van Drazans, Solo ta Sali, voert twee van de bekendere verhalen op die de schrijfster ooit schreef: Minoes en Floddertje. De voorstelling is opgedeeld in twee delen (voor en na de pauze) en wordt opgevoerd door groepen in twee leeftijdscategorieën. Minoes wordt gespeeld door de kinderen in de leeftijd van negen tot tw aalf jaar oud, Floddertje door de leeftijdscategorie van 12 tot 18 jaar. De eerste voorstelling is vorige week geweest in Teatro Luna Blou, morgen is de tweede en meteen de laatste. Een vrolijke, goeiige opvoering voor en door kinderen.

De kinderen hebben speciaal voor de producties audities gedaan en uiteindelijk tw aalf weken lang, anderhalf uur per week geoefend, naast de normale lessen die ze al volgden bij Drazans. Marieke Dooper, theaterdocent en de regisseur van Minoes, is tevreden over de eerste opvoering: "Ja, het ging wel goed, ik ben heel trots. Ik vind het leuk om te zien hoe de kinderen spelen als het publiek erbij is. Dan komt eruit wat er in zit en vooral het plezier waarmee ze dan spelen vind ik leuk. Behalve dat ze het met veel plezier doen en dat het leuk is, is optreden voor publiek natuurlijk goed voor het zelfvertrouwen van de kinderen en geeft het hen een goed gevoel."

Ook Carlijn Daamen is blij met het resultaat: "We hebben er heel hard aan gewerkt en ik ben erg tevreden. Met regisseursogen kijk je natuurlijk altijd anders dan het publiek, wij zien ook de ontwikkeling en het leerproces die de kinderen doormaken. En dat we dit nu hebben gedaan is voor Solo ta Sali, voor het jeugdtheater op Curaçao en de kinderen een hele leuke manier en een toevoeging denk ik. En vooral dat vind ik heel belangrijk."

Film

Winter's Bone

Winter's Bone is een Amerikaanse film uit 2010, geschreven en geregisseerd door Debra Granik. De film is een bewerking van het gelijknamige boek van auteur Daniel Woodrell uit 2006.

De film won een aantal prijzen, waaronder die voor beste dramatische film op het Sundance F ilm Festival. In 2011 ontving de film vier Oscar-nominaties, voor beste film, beste actrice, beste mannelijke bijrol en het beste bewerkte scenario.

De 17-jarige Ree woont met haar jongere broer en zus en hun depressieve moeder in een afgelegen gebied in de Verenigde Staten. Nadat haar vader het huis van de familie als onderpand heeft gegeven om op borgtocht uit de gevangenis te komen, wordt hij vermist en dreigt de familie uit het huis gezet te worden. Ree gaat op zoek naar haar vader maar wordt tegengewerkt door sommige van haar familieleden. Ze komt in aanraking met de criminele wereld van illegale methamfetaminelaboratoria en ontdekt dat haar vader vermoord is.

Met Jennifer Lawrence, John Hawkes en Lauren Sweetser

Iedereen kan helpen. Jij ook!
VOEDSELBANK Curaçao
www.voedselbank-curacao.org

De poëzie van Pierre Lauffer

Vaderlandsliefde en melancholie (1)

Pierre Lauffer leefde van 1920 tot 1981. Zijn literaire werk omvat zowel proza als poëzie. Zijn prozawerk begint met het verhaal *Carmen Molina* (1942) en zijn poëtisch werk met *Patria* (1944).

Pierre Lauffer

Tekst: Henry Habibe

Wat het prozawerk betreft bestaat dat voornamelijk uit korte verhalen. Voorbeelden van korte verhalen vinden we onder meer in de bundels: *Wiri-wiri* en *Njapa* (allebei uit 1961). In 1968 verscheen een iets langer verhaal, *Seis anja kaska bèrde* (Zes jaar groene schil), waarin Lauffer verhaalt over de tijd dat hij politie-agent was. In 1969 verscheen zijn bundel korte verhalen *Kuenta pa kaminda*, waarvan *Ju pretu* (Zwart kind) en *Petra su kas* (Petra's huis) de beste novelles zijn.

Ik zal me bij deze beschouwing uitsluitend bezighouden met Lauffers *poëtisch* werk. De thema's die Lauffer in zijn poëzie gehanteerd heeft zijn velerlei. Ik heb ze in het verleden opgetekend in een kleine studie die in 1994 werd gepubliceerd onder de titel *Un herida bida ta* (Het leven is een wonde). Ik kies nu voor de thema's 'vaderlandsliefde' en 'melancholie', die bij Lauffer vrijwel voortdurend als leitmotief aanwezig zijn. Daarbij zal ik vooral letten op de wijze waarop deze thema's tot uiting komen. Die thema's hebben immers een bepaalde *vorm* gekregen. Met deze min of meer intrinsieke benadering hoop ik tevens aan te kunnen tonen welke plaats Lauffer binnen de literatuur van Curaçao inneemt.

I. Patria

Deze bundel dateert weliswaar van 1944, maar de gedichten daaruit waren lang daarvoor geschreven. Jules de Palm, een boezemvriend van Lauffer die de dichter vanaf zijn jeugd had meegemaakt, vertelt hierover:

'*Wanneer zijn eerste bundel 'Patria' verschijnt, heeft hij (Lauffer) vele van deze gedichten reeds jaren in een vergeeld schoolschrift bij zich gedragen en als een kind aan zijn brede borst gekoester*d' (1).

Indien de gedichten in een schoolschrift waren opgeschreven, dan zal het er inderdaad 'vergeeld' hebben uitgezien tegen de tijd dat Luis Daal, een andere vriend van Lauffer, hem aangemoedigd had om ze uit te geven. Lauffer dacht er zelf niet aan om ze te publiceren. Omstreeks 1943 had Daal hem verweten: 'Je onthoudt ons volk iets waar het recht op heeft' (2).

Wat de vorm van deze gedichten betreft, merken we dat er een streven is om rijm toe te passen. Dat gebeurt dikwijls door *volrijm* en soms door *halfrijm*. Een voorbeeld waarbij beide toegepast worden is de volgende strofe uit 'Mama':

Mama, dia mi ta muri,
Tenemi den bo brasa,
Pa lágrimanan ku ta kuri
*Di bo wowo muha mi gar*ganta,
*Pa mi por duna mi su*spiro
Ku bo nòmber na mi boka,
Ku último kansion di mi lira
*Ora di bida mi t*a troka. *(3)*

Bij het volrijm rijmen zowel klinkers als de medeklinkers (*muri-kuri, boka-troka*), terwijl bij het 'halfrijm' slechts de klinkers rijmen (*brasa-garganta*). Bij 'suspiro' en 'lira' vindt er 'iets' plaats waardoor er bijna sprake is van een volrijm.

In het gedicht 'Na un trupial' wordt bovendien het metrum in acht genomen. De herhaling van achtereenvolgende werkwoorden bestaande uit twee lettergrepen (*kanta, basha, benta, tenta*) terwijl ze het accent op de eerste lettergreep hebben, heeft tot gevolg dat er een bepaalde kadans ontstaat. De aansporing komt hierdoor duidelijk tot uitdrukking. Die bestaat hierin dat de troepiaal zijn lied zou moeten aanheffen. Tevens spelen het rijm en de *alliteratie* een grote rol. De eerste strofe - een vertaling valt heel moeilijk te geven - luidt:

Kanta! Kanta trupial
Riba kabes di un datu.
Basha, benta
Melodia triunfante.
Kanta, tenta
Kantor elegante
Kualkier koro selestial.

Zodoende imiteert Lauffer bij het creëren van zijn gedichten het poëtisch procédé dat wij ook aantreffen bij de Nederlandse 'Tachtigers', zoals Guido Gezelle, Jacques Perk, Willem Kloos en Herman Gorter. Een voorbeeld van dit procédé vinden we in de eerste versregels van 'Het schrijverke' van Gezelle:

O krinklende winklende waterding,
met 't zwarte kabotseken aan,
wat zien ik toch geren uw kopke flink
al schrijven opt 'waterke gaan!

Ook hier spelen metrum, rijm en alliteratie een rol. Maar even goed kunnen wij hierbij denken aan de Spaans-Amerikaanse dichters van het zogenoemde *Modernismo* (1882-1912). Ook zij plachten in hun poëzie het metrum en het klankaspect van de woorden te benadrukken, hetgeen een navolging is van de Franse Symbolisten, waarvan Paul Verlaine een van de bekendste was. Deze onderstreepte de muzikaliteit van de verzen met de woorden: 'de la musique avant toutes choses!' Zo stromen de volgende verzen van Julián del Casal (Cuba; 1863-1893) - bij het hardop lezen - als een voortkabbelende beweging:

De la Luna al claro brillo
iría al Río Amarillo
a esperar
la hora en que, el botón roto,
comienza la flor de loto
a brillar (...)

Het valt tevens op dat hier, afgezien van de klankaspecten, ook een nieuwe opbouw van de versregels te vinden is. De versregels hebben niet meer eenzelfde aantal lettergrepen. Ook in het gedicht 'Na un trupial' van Lauffer zien we een dergelijke zinsopbouw (zie geciteerde strofe). Als het echter om het thema van vaderlandsliefde gaat, dan treffen we dat aan in het gedicht waarmee de bundel opent: 'Korsou'. Hierin vinden we alle hiervoor gesignaleerde technische elementen terug. Bekijken we even de eerste strofe, dan is het rijm het eerste wat in het oog valt. Niet alleen in het oog, maar ook in het oor, want het gaat om de klank van de woorden: 'baranka' rijmt met 'tranka', 'tira' met 'bira' en met 'mira', maar óók met 'pia' (halfrijm). Tenslotte rijmt 'kansa' met 'alabansa', terwijl deze beide woorden op hun beurt assoneren met de eerdere 'baranka' en 'tranka'. Hier volgt de eerste strofe:

Julián del Casal

Kaminda tin baranka
Te na unda bista tira
Ku tèrko, tranka,
Nan ta bira
Kara mira
Ku despresio,
Olanan kore kansa
Na nan pia
Den etèrno alabansa.

Deze rijmende woorden zorgen voor klankexpressie. Daartoe dragen onder meer de alliteraties bij ('tèrko, tranka'). Maar wat ook opvalt is de ritmische beweging die mede door het *enjambement* verkregen wordt. Hier treedt er geen rust op bij elke twee versregels. Een vergelijking moge dit duidelijk maken. Van Willem Kroon (1886-1949) zijn een paar gedichten bekend die ook vaderlandsliefde tot thema hebben. Zijn in 1937 in *La Union* verschenen gedicht 'Curaçao' was een bijdrage in een discussie omtrent de tekst voor een volkslied. Daarvan luiden de eerste versregels:

Den di Lamá Caribe ta sosega tranquilo
Un isla muy chiquito, di grandi importancia
(...)

Als we deze versregels scanderen dan zien we dat hier de *jambe* als metrum werd toegepast. Dat is hetzelfde metrum dat frater Radulphus rond 1900 heeft gebruikt bij de compositie van zijn 'Cantica di Corsow', dat als volgt aanheft:

Guido Gezelle

Den tur nacion nos patria
Ta poco conocir
Den di laman inmenso
E ta para scondir
(...)

Ook hier werd de jambe aangewend, al wordt er soms daarvan afgeweken. De toepassing van de jambe door de Nederlandse frater is niet te verwonderen. Dat is immers ook het metrum dat ten grondslag ligt aan het Nederlandse volkslied (het 'Wilhelmus'). Sindsdien werd in de Papiamentstalige poëzie, over het algemeen, de jambe gehanteerd (4). Kroon heeft nog meer teksten (voor een volkslied) op zijn naam staan. Ook uit 1937 zijn 'Himno pa Corsou (I)', 'Corsou (II)' en 'Isla di Corsou (III)'. Daarin heeft hij de alexandrijnen (14-lettergrepige versregels) van zijn gedicht 'Curaçao' gewijzigd in 7-lettergrepige versregels. Ik neem als voorbeeld een strofe uit 'Corsou II' om aan te tonen wat het verschil is - muzikaal gesproken - tussen zijn tekst en 'Korsou' van Lauffer. De derde strofe uit 'Corsou II' van Kroon luidt:

(...)
Su nomber atractivo
Den mundo ta gabá;
Un mama pa strañero
Madrasa pa su yiu.
M' un dia pa derecho
L' e sirbi pa nos tur
Un mama berdadero
Pa cria tur su yiu.
(...)

Metrisch gesproken is dit te vergelijken met de eerste versregels van het Nederlandse volkslied:

*Wilhelmus van Nassa*ue
Ben ick van Duytschen bloet.
Het Vaderlandt getrouwe
Blijf ick tot inden doet.

In deze 7-lettergrepige versregels is de jambe goed herkenbaar. Daarbij komt dat er na de tweede versregel een korte pauze optreedt. Het strakke ritme dat hierdoor ontstaat hoort men ook in de versregels van Kroons 'Corsou-II'. Heel anders echter is het ritme dat wij ervaren in Lauffers 'Korsou'. In dit gedicht herkennen we weliswaar - globaal gesproken - de jambe, maar er treedt geen pauze meer op na de tweede versregel. Door het enjambement dat na 'tranka' inzet, vloeien de versregels zonder pauze door naar de volgende versregels. De stroom woorden houdt pas op bij '...Den etèrno alabansa'. En zo gaat het ook bij de tweede strofe:

Kaminda tin kadushi
Ku ta buta bientu kanta
Himno dushi
I ta lanta,
Para wanta
Siglonan pasa
Solo sigui kima
Riba brasa
Di lugá ku mi ta stima,

Hier treedt weer een alliteratie op en wel in 'buta bientu', waarbij de twee medeklinkers (de 'b'- s' aan het begin) rijmen. Zo bestaat het gehele gedicht (in totaal zes strofen) uit een stromende welluidendheid die ons aan een waterval van klanken doet denken. Opmerkelijk is ook de opbouw van de versregels. Die zijn niet alle even lang (vergelijk 'Na un trupial'). Wat verder opvalt is dat iedere strofe telkens begint met het woord 'Kaminda' (= waar...). Iets dergelijks komen wij tegen in het lied 'Mijn Vaderland', dat veel eerder bestond. Ook dit lied bestaat uit een aantal verzen waarbij iedere vers met het woord 'Waar' begint en het geheel eindigt op 'Daar ligt mijn vaderland...' De eerste verzen daarvan luiden:

Waar men op de wereldkaart Vindt d'Antillenzee,...
Waardoor 't groote Amerika Wordt verdeeld in twee
Waar der tropen zonnegloed Weert de winter kou,...
Daar ligt mijn vaderland, 't Kleine Curaçao ' (5).

Het is een structuur (herhaling van 'waar...' gevolgd door 'daar...') die wij óók tegenkomen in het bekende gedicht 'Mei' (1889) van Herman Gorter. Analoog aan het lied 'Mijn Vaderland' eindigt Lauffers 'Korsou' aldus:

Kaminda ku historia
A forma den siglonan pasá
Armonia,
Pas sonriendo
Den tur hende
I un pida
Di shelu a baha abou
Den nos bida,
EI TA MI PATRIA KORSOU!

Deze structuur en klankrijkdom komen wij niet tegen bij de dichters vóór Lauffer. Het is dus een *vernieuwing* in de Papiamentstalige poëzie. Het monotone karakter van de verzen met telkens een pauze na elke twee versregels bij de navolgers van frater Radulphus werd door Lauffer vervangen door een welluidendheid die gepaard gaat met een grote ritmische vrijheid. Lauffer lijkt zich bewust te zijn geweest van wat Edgar Allan Poe (1808-1849) zich als poëtisch doel stelde: 'the rythmical creation of beauty'.

(Wordt vervolgd)

NOTEN

1. Jules de Palm, 'Letterkunde in de Nederlandse Antillen in het Papiaments'; in Watapana, Nijmegen, juli, 1968.

2. ibid.

3. Geciteerd uit de tweede editie (1985) door Fundashon Pierre Lauffer. Ook de andere citaten uit Patria zijn uit deze editie.

4. Een uitzondering hierop vormt 'Curaçao ta nos patria' van Jozef S. Sint Yago, die ook aan het 'Concurso di Himno pa Corsouw' had meegedaan (La Union, 1937).

5. Geciteerd uit Ala Blanca, Curaçao, 7 februari, 1923; Deze tekst heeft veel overeenkomst met het Limburgse volkslied dat in 1909 door Gerard Krekelberg geschreven werd.

Leesvoer

Tegenlicht

Vera Zagt heeft het niet gemakkelijk gehad als kind. Haar moeder zat vaker in een psychiatrische inrichting dan dat ze thuis was, haar autoritaire vader behandelde haar alsof ze een van zijn rekruten was en gepest worden op school was ook eerder regel dan uitzondering.

Als volwassene heeft Vera nog altijd een beschadigd zelfbeeld. Ze is inmiddels twintig jaar samen met Lucien Reinders, een succesvol ondernemer. Haar huwelijk, haar werk als dierenfotografe en haar huis – 't Fort - zijn de drie wankele pijlers waarop haar leven steunt. Wanneer de relatie met Lucien onder druk komt te staan, raakt Vera in paniek en vlucht in een buitenechtelijke verhouding. Dan gebeuren er meer dingen waardoor ze langzaam maar zeker de controle verliest.

Om zich te kunnen ontplooien zal Vera zich moeten losmaken van haar traumatische ervaringen en haar zorgvuldig opgebouwde muren moeten afbreken: Vera moet leren leven en vertrouwen te krijgen. Maar is het daarvoor niet te laat?

'Naast goede thrillers is Esther Verhoef nu ook succesvol begonnen aan het schrijven van romans.' Twentsche Courant

Titel: Tegenlicht
Auteur: Esther Verhoef
Uitgever: Anthos
ISBN/EAN: 9789041414298

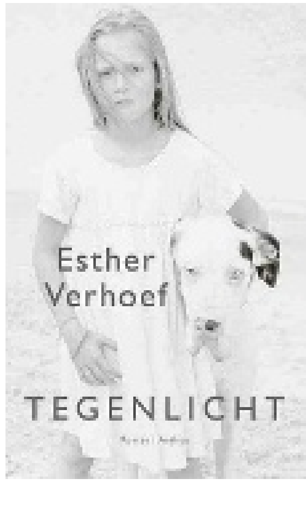

Ars Poëtica

Licht

Licht zou de plaats kunnen zijn
waar een gedachte zich baadt, zacht
wentelend, zich niet bekommerend
om haar verblijf; licht zou de
uitgedroogde bodem kunnen zijn
van de rivier, na een lange, schrale zomer;
of de diepste kamer van het hart, nadat
het bonzen als een dienaar weggelopen is.
En licht zou jou en mij kunnen vervangen. Kijk!
De wereld van hieruit is donker violet.
Beschijn het landschap maar
met licht dat je geworden bent.

Peter Ghyssaert
Uit: Ezelskaakbeen, Atlas

Huntu Kòrsou

Duurzame buren (1)

De afgelopen tijd heb ik mij in mijn columns gericht op duurzame ontwikkeling op Curaçao. Nu ben ik benieuwd hoe onze buren, in dit geval Aruba en Bonaire, op dit vlak bezig zijn. Deze week wil ik u een kort overzicht geven hoe Aruba haar duurzame ontwikkeling op authentieke wijze handen en voeten geeft.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Op Aruba zijn verschillende initiatieven opgezet om duurzame ontwikkeling te stimuleren. Vanuit de overheid, maar ook NGO's, bedrijven en kennisinstituten zijn bij dit proces betrokken. Eén van de bekendste evenementen die door de overheid in samenwerking met bedrijven jaarlijks wordt georganiseerd is de Green Aruba-conferentie. In 2010 was de aftrap met als sprekers Al Gore en Wubbo Ockels. En in 2011 werd de conferentie geopend door prins Willem Alexander. Het doel van de conferentie is om kennis en ervaringen op het gebied van technologische innovaties en trends gericht op duurzame energie uit te wisselen. Daarnaast fungeert Green Aruba als platform om samenwerking tussen bedrijven, overheid en kennisinstituten uit verschillende regio's, lokaal en internationaal, te stimuleren.

Zo is op de laatste dag van de Green Aruba-conferentie 2011 een overeenkomst getekend met de Nederlandse organisatie TNO (Toegepast en Natuurwetenschappelijk Onderzoek) en de Arubaanse overheid om gezamenlijk de productie van duurzame energie op te voeren van 20 naar 40 procent. Daarnaast wil TNO met haar Caribische vestiging ondersteuning bieden aan de eilanden in de regio met het verduurzamen van hun energievoorziening. Dit willen zij onder meer bereiken door een 'Living Lab' op te zetten, waarin projecten in samenwerking met bedrijven kunnen worden uitgevoerd.

Een primeur op Aruba is het project voor de bewoners van Yuwana Morto Residence in het kader van de wijkaanpak. In dit project worden de daken van de huizen voorzien van vinyl van zonnecellen, waarmee eigen stroom kan worden opgewekt. Op deze manier wil de overheid bijdragen aan het verbeteren van de levensstandaard in de wijken.
Een project dat nog in de oprichtingsfase zit betreft het gebruik van zonnepanelen binnen het bedrijf BSL Laundry. Op dit moment wordt een onderzoek naar de potentiële opbrengsten verricht. Hoewel pas na dit onderzoek eventueel zal worden besloten om verder te gaan met zonne-energie, zijn de eerste stappen gezet richting een duurzame bedrijfsvoering.

Tot slot vond eind vorig jaar de conferentie 'Happy Community' plaats om met verschillende stakeholders uit de samenleving (overheid, bedrijven, NGO's en kennisinstituten) ideeën uit te wisselen hoe bij te dragen aan gemeenschapszin. Om zodoende gezamenlijk een 'happy community' op Aruba te creëren.

Dit zijn voor mij de meest aansprekende Arubaanse initiatieven om duurzame ontwikkeling een plek te geven binnen de samenleving. Net zoals bij ons valt het mij op dat duurzame ontwikkeling een steeds belangrijker issue wordt; vooral duurzame energie scoort goed. Wat echter het verschil is, is dat samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, NGO's en kennisinstituten in een verder gevorderd stadium is. Zo worden de conferenties Green Aruba en Happy Community in samenwerking met deze partijen georganiseerd. Hoe doen zij dat? En dit is zeker een punt waar wij van onze buren kunnen leren. Dus wanneer gaan wij met onze Arubaanse broeders en zusters in overleg om te leren samenwerken?

Huntu Kòrsou

Ir. Shakti Lakhi is voorzitter en mede-oprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een better quality of life op Curaçao.
Meer info: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou.

Spotlight op dieren

Reizen met uw dier (1)

Met de zomerperiode in aantocht zijn er weer een hoop mensen die gaan verhuizen naar een ander land, of hun dier meenemen op vakantie. Om te reizen met uw dier zijn er verschillende regels waar u aan moet voldoen.

Tekst: Margot Hack

Natuurlijk zijn deze regels afhankelijk van het land waar u heen reist. De meeste mensen vertrekken van hier naar Nederland en daarom zal ik voor Nederland de eisen voor u op papier zetten.

Reist u naar een ander land, dan is het verstandig om ruim van tevoren te informeren welke eisen er voor dat land gelden. Bijvoorbeeld, als u naar Engeland zou willen gaan, want daarvoor geldt dat het dier òf in quarantaine moet, òf een bloedonderzoek moet ondergaan. Dit bloed moet opgestuurd worden naar een gespecialiseerd laboratorium (bijvoorbeeld in Brussel) en na een half jaar moet dit herhaald worden. Naast de tijd die u hiermee kwijt bent, moet u zich ook voorbereiden op de kosten die hieraan verbonden zijn.

Voor Nederland moet u meer dan een maand voor vertrek beginnen met de voorbereidingen. Het gaat niet lukken om een week voor vertrek naar de dierenarts te gaan en te denken dat dan alles in één keer geregeld kan worden.

De meeste luchtvaartmaatschappijen vervoeren zonder problemen huisdieren, maar deze moeten ruim van te voren aangemeld worden. In het hoogseizoen (zomervakantie), kan het ook zo zijn dat ze per vlucht maar een bepaald aantal dieren meenemen, waardoor de situatie kan ontstaan dat u niet op dezelfde vlucht zit als uw huisdier als u niet op tijd boekt. Alleen heel kleine honden (of poesjes) mogen mee de cabine in, maar de meeste honden zullen in het ruim vervoerd worden, waardoor er een gedeelte van het ruim verwarmd moet worden. Wanneer er alleen bagage ligt kan de temperatuur ver onder nul komen, wat natuurlijk niet wenselijk is voor een huisdier.

Ten eerste zijn er allerlei eisen aan de kooi waar u het dier in vervoert. Meestal zijn deze eisen afhankelijk van de maatschappij waar u mee vliegt. Informeer dus altijd even bij de vliegtuigmaatschappij wat zij verplicht stellen. Voor de KLM gelden bijvoorbeeld regels voor het materiaal waar de kennel van gemaakt is, de grootte en het sluitwerk. Voor de grootte geldt dat het dier er rechtop in moet kunnen staan en zich ook nog om moet kunnen keren. Voor het materiaal geldt dat de kennel van een soepel plastic gemaakt moet zijn waardoor hij niet zal breken in geval van vallen door turbulentie.

Naast een geschikte kennel wil de vliegmaatschappij natuurlijk ook dat uw huisdier ongediertevrij is. Dat betekent dat er geen vlooien en teken mee mogen reizen en ontwormen is altijd verstandig.

Margot Hack is dierenarts te Ronde Klip

"Bij een gebroken poot is het maken van een röntgenfoto altijd noodzakelijk anders kan de behandeling nooit goed gedaan worden!"

Dierenartsenpraktijken Vredenberg, Ronde Klip, Tera Kora en Comenencia
Tel: 737-2185-737-3202

Curaçao Animal Rights Foundation
Schurft? Heel gemakkelijk te genezen...
www.carf.an

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
3. Voor; 5. kunsttaal; 10. ruimtelijk; 12. wilde ezel; 13. aanlegger van het Suez–kanaal; 16. geraspte snuiftabak; 17. make–upartikel; 18. schattig; 20. voor; 22. plaats in Marokko; 26. weg; 29. edik; 30. losplaats; 31. wikkelen; 34. giftige vluchtige stof; 37. wasgelegenheid; 39. maar matig; 40. leem bevattend; 42. herfstsering; 43. handboek; 45. droomland; 46. bidhuis; 47. bevel; 48. haag.

VERTICAAL:
1. Geest; 2. assisteren; 3. schil; 4. deel van een schip; 6. pepmiddel; 7. bezittelijk vnw.; 8. aantekenboek; 9. droog worden; 11. grafvaas; 14. zeepwater; 15. ik (Lat.); 19. abonnee; 21. zeer boos; 23. sprookjesfiguur; 24. zoon van Jakob; 25. Europese rivier; 26. spinnenwebdraad; 27. kraag; 28. Turkse titel; 31. vinpotig zoogdier; 32. worstelgreep; 33. Franse schrijver; 35. gepolijst; 36. muziekstuk voor zes; 37. vismand; 38. projectieplaatje; 40. niet tijdig; 41. tennisterm; 43. eucharistieviering; 44. plomp.

JP371

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

L de Cuba
De la Sallestraat 67
Aruba

M. Curiel
Mont Peleestraat 6
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

1. Voldoende gekookt, visbeentje, borg;
2. vluchtheuvel, doopvader, bereidingsvoorschrift;
3. eigenaar, inwendig orgaan, vruchtje;
4. geestdrift, forum, schilderstuk op hout;
5. destijds, iets door het lot laten beslissen, standaardmaat;
6. machinepistool, ijverig, geborduurd randje;
7. opening, zachte wind, hondsdolheid;
8. gaard, uitspreken, uit elkaar;
9. metalen bak, scheepstakel, Europees land;
10. kleur, plavuis, smalle houten lat.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

Horizontaal:
5. Marionet in de muziek (3);
Aanvoeren en naar boven gooien (8);
6. Haast nooit goed (5);
Op een hondse manier wassen (8);
7. Hij is te lui om de groente op te bergen (6);
Boeien(d) om ze te verzetten (6);
8. Hij heeft naam gemaakt in de smartlappenindustrie (7);
Slaginstrument (5)

Verticaal:
1. Maak verbinding met een stel! (6);
Insect dat het bont maakt (6);
2. Leg een eed af om te etteren! (5);
Opnieuw een golf die zich verdedigt (8);
3. Uitstekende vorm in de bouw (5);
Dom beest om zo armoedig te zijn (7);
4. De inwoners van deze plaats zijn gelovig (8);
Beest om aan te klampen (5)

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

N	E	K	R	E	K	N	I	U	D	N	Y	R
E	J	R	P	R	O	E	F	T	IJ	D	R	E
O	N	N	E	I	O	O	T	L	O	V	R	T
D	E	O	G	E	A	K	L	E	D	M	O	S
E	R	F	O	M	L	E	E	N	E	E	S	N
O	E	O	L	R	P	N	A	D	H	P	D	O
T	I	T	O	P	T	P	E	C	G	I	S	M
N	G	S	I	B	R	A	S	Z	E	E	G	M
E	A	T	B	O	N	I	P	V	M	N	W	A
T	S	E	O	I	M	E	E	T	I	E	L	G
E	S	V	G	E	L	N	E	L	K	E	G	K
P	A	A	D	E	B	L	E	T	S	N	R	C
E	P	A	F	E	F	D	K	L	S	A	I	A
R	C	I	N	M	P	K	O	K	G	N	A	B
A	U	D	A	O	E	T	A	B	O	R	C	A
L	E	P	S	T	S	E	M	S	E	E	L	V

Academisch, Acrobate, Backgammon, Bangkok, Biologe, Dievenbende, Duinkerken, Gemzenleer, Inktpatroon, Luifel, Monster, Opdeling, Pagina, Pamflet, Passagieren, Proeftijd, Repetent, Sorry, Speet, Steenboor, Stippellijn, Stolsel, Toedoen, Vetstof, Vleesmes, Voltooien, Voorpand, Wegdek

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

1. Roofvis; 2. onkreukbaar; 3. wissel; 4. deel van het Midden-Oosten; 5. soort gans.

© Puzzelland/120602

SUDOKU

					1	7		
	9		6				8	
2	3	5	9	7	8			
		6					5	4
4	8	3		9	7			1
5						9		
3		1					2	
	2						7	5
		9	4	2	3			

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

6	3	7	8	9	2	5	4	1
8	2	5	1	7	4	9	3	6
4	1	9	5	6	3	8	7	2
3	4	8	7	1	6	2	9	5
5	6	2	9	3	8	4	1	7
9	7	1	4	2	5	3	6	8
2	5	3	6	4	1	7	8	9
1	9	4	2	8	7	6	5	3
7	8	6	3	5	9	1	2	4

OPLOSSINGEN VAN VORIGE WEEK

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Onfris; 4. boterham; 10. elp; 11. nou; 12. asbelt; 14. ongelikt; 17. oen; 18. aar; 19. sas; 20. mout; 22. emt; 24. ara; 26. mie; 27. zeboe; 30. narede; 32. goeroe; 33. grime; 34. neb; 35. ono; 36. ton; 38. smog; 39. sou; 41. sip; 42. nip; 44. pendelen; 47. giller; 48. ier; 49. nes; 50. toekomst; 51. lawaai. VERTICAAL: 1. Omarming; 2. februari; 3. iglo; 4. blo; 5. opname; 6. ener; 7. rol; 8. huis; 9. muts; 13. tee; 15. gat; 16. kazoo; 21. trema; 22. eiken; 23. deens; 25. ade; 27. zoo; 28. bromelia; 29. eetgerei; 31. armoe; 34. nopens; 36. til; 37. lig; 39. spet; 40. unie; 41. sero; 43. pita; 45. dek; 46. net. Crypto-overlapper: Horizontaal: 5. Monroedel; 6. porteevee; 7. inbrekerk; 8. herdering. Verticaal: 1. Zodoendek; 2. fretirade; 3. redenkers; 4. gebeureng. Anagram: 1. roes-score-fresco; 2. aker-akker-rakker; 3. lied-dille-idylle; 4. eelt-pleet-tempel; 5. ruim-pruim-umpire; 6. rust-steur-ulster; 7. krat-raket-racket; 8. tand-dante-pedant; 9. kiel-lakei-akelei; 10. noot-troon-notoir. Eindoplossing: FRITUURPAN Woordzoeker: KWANTITEIT Puzzelslang: 1. Kade; 2. exegese; 3. excl; 4. lambada; 5. agnaten. Het sleutelwoord luidde: KEGELBAAN

'Nogal passé'

Het moet een van de oudste vestigingen van de OudeWereld in de Nieuwe Wereld zijn: Acapulco de Juárez aan de Stille Oceaan dateert uit 1526 en ligt zo'n 300 kilometer verwijderd van de giga-metropool Mexico-Stad in wat eens Nieuw Spanje heette.

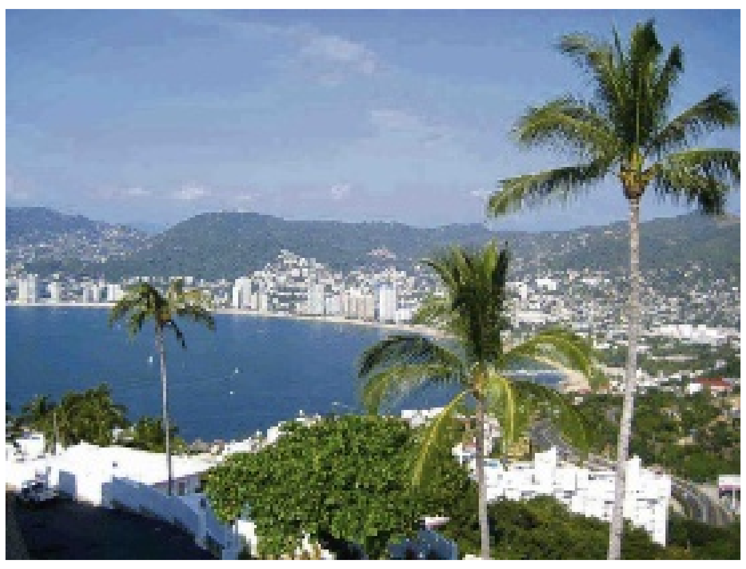

Tekst: Hans Vaders Foto's: Archief

Handel met een ruime diepe haven. Die handel, onder meer op Azië, maar ook om het rijk der Inca's in Peru leeg te plunderen, heeft altijd al bestaan en trok dus ook de vele kapers naar deze kust die het onder meer voorzien hadden op het zogenoemde 'Zwarte Schip', een magisch galjoen dat ieder jaar beladen met kostbaarheden de lange reis maakte van Manila naar Acapulco.

Francis Drake, Henry Morgan en Thomas Cavendish, dat waren beruchte namen, beruchte mannen in die tijd van de vrijbuiterij. En uiteraard lieten ook de Hollanders zich niet onbetuigd in dit spel van kat en muis met de logge Iberische boten. Die vielen in 1615 met een vloot - midden tijdens het Twaalfjarig Bestand met Spanje - het fort van San Diego aan, vernietigden het en passant een groot gedeelte van de stad.

Maar Acapulco maakte toch de meeste furore als Mexico's oudste en bekendste strandresort dat in de jaren vijftig van de vorige eeuw eeuwige roem verwierf als schuiloord en exclusief speeldomein voor de machtigen en rijken der aarde, voor Hollywood-sterren als Elizabeth Taylor, Frank Sinatra, Eddie Fisher, Brigitte Bardot en vele miljonairs en dit valt ietwat te vergelijken met de opkomst van Saint-Tropez aan de Franse Rivièra. Zwemmer Johnny Weismuller en filmcowboy John Wayne bezaten in Acapulco hun eigen luxueuze hotel.

Van een inwonertal van slechts zo'n 5.000 inwoners in de jaren 40, telde in de beginjaren 60 de plaats al 50.000 bewoners. Gedurende die jaren werden veel nieuwe hotels gebouwd en de prijs van een overnachting en het transport ging naar omlaag. Het was niet langer een voorwaarde een miljonair te moeten zijn om vakantie te vieren in Acapulco. Maar met de grandeur, die mondaine uitstraling was het eigenlijk ook meteen gedaan.

De naam 'Acapulco' komt uit de Nahuatl-taal van de oorspronkelijke bewoners van de streek de Olmeken. Aca-p l-co betekent letterlijk 'Bij het grote riet' en 'de Juárez' werd officieel in 1885 toegevoegd ter ere van Benito Juárez, een vroegere president van Mexico. Nu buigt riet met de wind mee en richt zich daarna weer op, dus wellicht is er voor Acapulco ook nog een toekomst weggelegd.

Het mag echter zonder meer duidelijk zijn dat de vele 'glitz & glamour' waar het toeristenoord om bekend stond enigszins aan het vervagen is ook gezien de wat minder goede reputatie waar de stad de afgelopen decennia mee kampt: corrupte politie, ernstige vervuiling in de baai met bierflessen en autobanden, cocaïnehandel en de daarbij horende afrekeningen, krottenwijken in de periferie van het stadscentrum en opdringerige strandverkopers. Sommige insiders beschouwen Acapulco dan ook als nogal passé en al-lang ingehaald door de concurrentie van Cancún en Cabo San Lucas.

Anderen wijzen echter op de vele hotels, discotheken en restaurants, op een bruisend Acapulco als energieke 'party town' waar je om middernacht nog uitgebreid kunt dineren, kan dansen tot het ochtendgloren en daarna de dag lui kunt doorbrengen op het strand.

Valt er dan ook nog iets bijzonders te eten of moeten we ons behelpen met een Taco Bell, een McDonald's of de tortilla-verkoper met zijn karretje op de hoek? Nou ja, het platteland rond Acapulco levert nu niet bepaald een hoorn des overvloeds: tomaten, maïs, watermeloen, bonen, chilipepers en meloenen. Daar kan je natuurlijk wel een fijne verse salade van maken. Maar verder, Acapulco heeft zich een beetje uit de markt geprijsd lijkt het.

KOOK MEE MET MAY

Red snapper met knoflook, limoensap en tequila

4 grote (4 x 175 gram) snapper-filets
4 tenen knoflook geperst
3/4 cup vers geperste limoen
1/3 cup tequila
zout en vers gemalen zwarte peper
3 plumtomaten, vellen en pitten verwijderd, klein gesneden
1 fijn gesneden ui
1 promèntè, zaadjes verwijderd, fijn gesneden
fijn gehakte verse cilantro
extra virgin olijfolie

De visfilets met zout en knoflook inwrijven, in een schaal leggen en de limoen, tequila, en wat olijfolie mengen en erover scheppen. Afdekken en 1 uur in de koelkast zetten,1 keer omdraaien.
De tomaten, de ui, de promèntè en de cilantro mengen, met zout afmaken en apart houden.
De filets uit de marinade nemen en met keukenpapier droog deppen. De filets met olie bestrijken en met zwarte peper bestrooien. De marinade even opkoken en apart houden.
De visfilets 4 minuten aan elke kant grillen.
Naar een schaal overhevelen, de salsa erover scheppen en met de marinade besprenkelen.

Voor 4 personen.

Eet smakelijk,
May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Marqués de Cáceres Rosada

Druivensoort:	**Tempranillo en Garnacha**
Streek:	**Rioja, Noord-Spanje**
Kleur:	**Rosé met bruine gloed**
Geur:	**Wilde klaprozen**
Smaak:	**Tomaat, framboos, amandel**

Bij zo'n Mexicaanse snapper kunt u het beste kiezen voor een pittige belegen rosé-wijn. Kijk bij het kiezen altijd naar de kleur van de rosé-wijn; als deze mooi intens is en een donkere ietwat bruine gloed heeft, dan is hij vaak intenser en rijper van smaak. Zo'n gerechtje van subtropische vis met tequila, knoflook en zwarte peper heeft een tegenhanger met redelijke complexiteit en hoog smaakgehalte met veel rijpe tonen nodig.

Deze Rioja Rosada, gemaakt door de familie Cáceres, is daar een goed voorbeeld van. Een gedeelte van de jonge wijn, gemaakt van de karaktervolle, inheemse druivenrassen Garnacha en Tempranillo. lagert volgens zeer lange familietraditie op gebrande eikenhouten vaten en krijgt daardoor mooie belegen smaken mee. Fruitig, stijlvol en pittig, goed aansluitend bij de temperamentvolle Mexicaanse kookstijl.

Santé!

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro & uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Gordon Ramsay, een ontmoeting (2)

Het was begin 2001 toen de beroemde chef en televisiekok Gordon Ramsay naar Nederland kwam en nog wel naar ons restaurant, helemaal te gek.

Tekst: Erik van Kampen

Een woedende chef Ramsay tijdens 'Hell's Kitchen'.

Aan de ene kant waren wij als Echoput-team aangenaam verrast, aan de andere kant hielden we ons hart vast want we wisten dat de reputatie van de heer Ramsey als persoon nogal discutabel was, tenminste wat we daarvan op de televisie hadden gezien. Veel geschreeuw en ruwheid afgewisseld met ongelooflijk veel vloeken voornamelijk beginnend met de letter F.

Via een pers-release maakte uitgever Tirion bekend dat de beroemde driesterrenchef naar Nederland zou komen voor de presentatie van zijn nieuwste boek 'Winter' met Gordon Ramsay en dat hij bij ons een aantal gerechten zou koken voor een speciale lunch met signeersessie aan het eind. Een soort 'meet and greet' analoog aan die van een popster. Maar goed, Ramsay was nu eenmaal in zijn vorige leven profvoetballer voor Glasgow Rangers geweest en is blijkbaar gek op aandacht.

Binnen twee dagen verkochten we alle beschikbare zitplaatsen en bij voorintekening verkocht de uitgeverij al 80 boeken. We waren blij met alle aandacht, er was een speciale tafel voor de pers gereserveerd en uiteindelijk hadden vele journalisten, waaronder die van De Telegraaf, De Volkskrant, maar ook van de NOS en RTL zich aangemeld. De spanning liep voor alle betrokkenen dan ook duidelijk voelbaar steeds verder op.

De Echoput was als gastheer natuurlijk gebaat bij een uiterst professionele verzorging van het hele evenement, maar dat kon je normaliter aan onze ge-oliede brigade's wel overlaten.

De bedoeling was dat we vier gerechten uit zijn nieuwste boek zouden koken en dat Gordon die middag in de keuken 'the final touch' zou doen bij het meegeven van de gerechten.

Het eerste gerecht zou een salade van kort gemarineerde tonijn zijn en volgens de uitgever konden we gewoon de receptuur in het boek volgen. Dat betekende dat de vis een koude marinade van een half uur zou krijgen!

Eindelijk was hij daar dan, drie uur later dan gepland maar toch. Samen met Theus de Kok (chefkok Echoput) en Peter Klosse (eigenaar) hadden we gelijk een eerste meeting, want de lunch was tenslotte de volgende dag al.

Binnen een uur wilde Gordon al rechtsomkeer maken naar Londen; hij liep boos weg uit de bespreking. De Nederlandse uitgever had hem niet verteld dat er 80 mensen zouden komen, dat er 14 journalisten zouden zijn en bovendien wilde hij die middag gewoon aan tafel aanzitten en zeker niet met een camera op z'n neus koken met onze mensen.

Zijn commercieel manager en de uitgever moesten hemel en aarde bewegen om het evenement alsnog door te laten gaan; hij liet per direct vier jongens uit Londen overvliegen om de gerechten te 'stylen' volgens de signatuur van de Chef. Zeven van onze mensen, waaronder ikzelf, bleven de hele nacht doorwerken om zo niet af te gaan ten overstaan van vele vakcollega's en de niet onbelangrijke persvertegenwoordiging.

Ramsay was druk in de weer met Theus. Bij de vraag hoe lang de tonijn al stond te marineren, was het antwoord dat we dat pas een half uur van te voren zouden doen, volgens het gegeven recept.

En toen kwam het hoge woord eruit. Ramsay: 'The book is for F...... Housewives, who know nothing about real cooking, please start marinating the tuna as quickly as possible.'

Uiteindelijk kwam alles op z'n pootjes terecht.

Ramsay kreeg zijn 'verdiende' applaus, wij een ervaring rijker, maar ook een illusie armer.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier, bij Licores Maduro.

ÑAPA Business
2 juni 2012

Curaçaos bedrijf Deltagen Bioproducts

'Schakel in kleurrijk leven'

Jaap Luursema voor zijn kantoor bij het keramische kunstwerk van Ellen Spijkstra, waar de teelt van de cochenille op is afgebeeld.

Het rood van een rode lippenstift en rouge, de rode kleur in snoepjes, de roze kleur op surimi, de kleur van campari en de rode kleur in ontbijtworsten, zijn vaak natuurlijke kleurstoffen die gebruikt worden om de producten aantrekkelijker te maken. Deze kleurstoffen worden gewonnen uit de cochenille-schildluis (Datylopius coccus), die op de nopalcactus leeft en vroeger ook op Curaçao en de andere eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen werd geteeld. En nog altijd speelt Curaçao een groterol in de cochenille-industrie.

Tekst: Judice Ledeboer Foto: Ken Wong

De cochenilleplantages, die 'nopalerieën' werden genoemd, hebben op de eilanden niet lang bestaan, omdat door roofbouw en de weersomstandigheden de cactussen het niet goed deden. Tegenwoordig komt tussen de 80 à 90 procent van de rode kleurstof, gewonnen uit de cochenille, uit Peru en is het bedrijf Biocon del Peru dat een onderdeel is van het Curaçaose bedrijf Deltagen Bioproducts dat ook bedrijven heeft in Venezuela, Colombia, Ecuador en Peru, een van de belangrijkste producent/exporteurs van deze rode kleurstof wereldwijd. Biocon exporteert vanuit Peru naar meer dan 60 landen.

Oprichter en directeur is Jaap Luursema, geboren en getogen in Nederland en reeds 30 jaar woonachtig op Curaçao. Hij kwam als voedingsmiddelen-ingenieur voor het Ierse biochemisch bedrijf Biocon naar het Caribisch/Latijns-Amerikaans gebied voor de ontwikkeling van deze markt voor gespecialiseerde voedingsmiddelen-ingrediënten. Het Ierse Biocon werd later overgenomen door Unilever en na een aantal jaren stootte deze multinational de verkoopactiviteiten van voedingsmiddelen-ingrediënten in de kleinere landen van Zuid-Amerika af en nam Luursema deze verkoopactiviteiten over. Deze groep wordt gecoördineerd vanuit het Curaçaose kantoor aan de Marsweg. Deltagen is nu een van de regionaal bekende bedrijven op dit gebied in de Andina-landen. Op Curaçao is er een lokale verkoopactiviteit van bakkerij-grondstoffen voor de lokale bakkerijen. Enige jaren geleden heeft dochter Florieke een distributienetwerk voor Biocon del Peru opgezet voor de verkoop van de natuurlijke kleurstoffen wereldwijd. Vanuit Amsterdam organiseert zij een groot deel van de commerciële activiteiten.

Belangrijk

Voor de mens zijn kleuren altijd heel belangrijk geweest. Niet alleen in de kunst, maar ook in het gewone leven. Het winnen van de kleurpigmenten was vroeger vaak een geheim. De Inca's en Azteken bewaarden deze geheimen als een schat. Het rode pigment dat zij gebruikten haalden ze uit de cochenille, die de nopalplant gebruikt om zich te voeden. Deze plant is beter bekend als de cactusvijg en komt oorspronkelijk uit woestijnen in Zuid-Amerika, maar tegenwoordig ziet men de plant ook veel in Mexico en de zuidwestelijke regio's van de Verenigde Staten, in Italië en Zuid-Afrika. Vooral in Peru wordt de nopalplant tegenwoordig veel geteeld, speciaal voor het verkrijgen van de karmijnrode kleurstof die de cochenille levert. De cochenille zit als een parasiet op de schijven van de cactusvijg. Het pigment wordt vooral uit de eitjes gewonnen. Door de verse cochenille te drogen, te malen en te extraheren, wordt er een kleurstof verkregen die wereldwijd gebruikt wordt om materialen als wol, leer, zijde, katoen en andere stoffen mee te verven. Ook in lippenstift en andere cosmetica, in aquarel- en olieverf, maar vooral in voedingsmiddelen en alcoholische dranken als campari, waarin het als E120 wordt aangeduid, wordt deze natuurlijke kleurstof gebruikt.

Op de eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen heeft men in de 19e eeuw geprobeerd om cochenilleteelt op te zetten om een graantje mee te pikken op de markt van kleurstoffen, omdat er veel vraag was naar deze rode kleurstof. Men noemde de kleurstof 'het goud van de toekomst'. Belangrijke particuliere planters in die tijd zoals Van der Dijs (Savonet), Statius Muller (Siberie en St. Sebastiaan) en Sprock (Brievengat en Kas Kórà) waagden zich aan de cochenilleteelt en later werd de plant ook geteeld op gouvernementsplantages zoals onder meer De Hoop en Dominguito. Van 1847 tot 1851 vond er op Curaçao, Bonaire (plantages Fontein en Mexico) en in mindere mate op Aruba cochenilleteelt plaats. En op St. Eustatius werd een experiment opgezet met de cochenille.

Roofbouw

Na 1851 kwam de cochenilleteelt echter nog maar nauwelijks voor. Later bleek dat er goede oogsten in 1847 en 1848 waren door de meer dan normale regens die er waren, waardoor de nopalplanten, waar de cochenilleluis zich op voortplant, zich beter konden ontwikkelen. De telers wilden echter maximaal profiteren van de goede oogsten en pleegden roofbouw op de planten. De planten kregen niet voldoende rust en ook droogte, harde wind en mieren zorgden voor de achteruitgang van de kwaliteit van de nopalplant, waardoor de plantages niet meer voldoende opbrachten. Het was het einde van de cochenillecultuur op de eilanden. Hier en daar ziet men nog wel een nopalplant.

Het klimaat in Peru is voor de nopalplant ideaal, omdat het land op veel plekken een micro-klimaat heeft. Van een microklimaat is sprake als de omstandigheden op een zeer kleine schaal anders zijn dan je op basis van het klimaat zou verwachten. En zo kunnen er in de hooglanden bladcactussen, zoals de cactusvijg goed groeien. Vooral in Ayacucho verspreidt de plant zich vanzelf en leven er veel mensen van de cochenilleteelt. Kleine boeren verzamelen de cochenille, drogen en verkopen het product.

Vroeger zaten de grote handelaren/fabrikanten in Amerika en Europa, maar 30 jaar geleden besloot Luursema om in het land van herkomst te gaan produceren en begon hij met het Ierse Biocon zijn bedrijf in Lima, de hoofdstad van Peru. Karmijnrood is een heel interessant product, erg stabiel vergeleken met andere natuurlijke kleurstoffen. Het gedraagt zich echter als een kameleon. Het verschil met synthetische kleurstoffen is dat bij het gebruik van karmijnrood, evenals bij andere natuurlijke kleurstoffen, de kleur per toepassing erg verschilt, en de gebruikte kleur per product en per producent aangepast moet worden. Er zijn kleurverschillen bij het gebruik in verschillende soorten yoghurt, worst en surimi, afhankelijkvan de zuurtegraad en samenstelling van deze producten, en daarom wordt bijna specifiek per klant geproduceerd of gestandaardiseerd.

Positioneren

Luursema verblijft veel in Peru, niet alleen om het bedrijf en de productie te vergroten en te moderniseren, maar ook om zich tussen de internationale kleurstoffenbedrijven te positioneren. Essentieel is de toelevering van de grondstof uit de binnenlanden van Peru, waar nu in verschillende valleien grote velden met cactus en cochenille ontwikkeld zijn. Vooral in Ayacucho en in het zuiden van Peru in de provincie Arequipa zijn er veel plantages.

Momenteel wordt er kritischer naar het gebruik van ingrediënten gekeken. Het gebruik van synthetische kleurstoffen is in Europa verder afgenomen, vooral nadat het verplicht werd dat het gebruik van verschillende synthetische kleurstoffen in zoetwaren voor kinderen op het label vermeld moet worden.

Natuurlijk

Synthetische kleurstoffen worden steeds meer vervangen door natuurlijke kleurstoffen. Echter, natuurlijke kleurstoffen zijn afhankelijk van de in de natuur aanwezige producten of moeten geteeld worden. Daarom zijn er soms grotere prijsschommelingen als er tijdelijke tekorten of overschotten zijn. "Het product wordt duur als er speculaties komen en als er geruchten zijn dat de synthetische kleurstoffen verder beperkt worden", aldus Luursema. "Vooral wanneer de prijzen daarbij omhoog gaan, zoekt men alternatieven. Tot nu toe is men er nog niet in geslaagd om een stabiele natuurlijke vervanger te vinden." Het afgelopen jaar vertienvoudigde de prijs van cochenille door een licht tekort op de markt. De productie nam daarna weer toe waardoor de prijs ook weer daalde.

In Peru zijn tegenwoordig meer dan 40.000 mensen direct en indirect betrokken bij de cochenilleteelt. Luursema: "Het hele leven in het zuiden van Peru wordt beïnvloed door de cochenilleteelt. In totaal is er in totaal tussen de 8 à 10.000 hectare verbouwd met de cactusvijg. Er zijn tussen de 2000 à 3000 boeren met deze teelt bezig, grote en kleine boeren. We verwerken de cochenille in ons kleurstoffenbedrijf in Lima. In onze fabriek werken thans 70 werknemers, waarvan ruim 25 technici. De producten worden vanuit daar verkocht aan vooral de voedingsmiddelen-industrie wereldwijd, direct of via distributeurs in verschillende landen. In plaats van alleen concentraten in poedervorm naar de kleurstoffenfabrikanten te exporteren, produceren we nu ook gestandaardiseerde vloeibare kleurstoffen die direct in het voedingsmiddelenproces wordt toegevoegd."

Nog een kleurstof die Luursema produceert en wereldwijd levert is een gele kleurstof die gewonnen wordt uit de zaden van de annatto-boom (roucou, achiote). Deze kleurstof wordt gebruikt in zuivelproducten als vla, boter, mayonaise en kaas, maar ook in vleeswaren en snacks zoals paneermeel voor de kroketten.

Specialiteit

De bedrijven van Deltagen Bioproducts Group (Venezuela, Colombia, Ecuador, Curaçao) hebben allemaal hun eigen specialiteit op het gebied van voedingsmiddelen-ingrediënten. "We kijken waar de behoefte is en waar wij speciale ingrediënten kunnen leveren. We verkopen bijvoorbeeld gist aan de bakkerij-industrie en bepaalde ingrediënten voor brouwerijen. We leveren aan de meeste brouwers in het hele Caribische gebied." Met nadruk zegt Luursema dat zijn bedrijven hoofdzakelijk natuur-geassocieerde producten verkopen zoals gist en extracten uit de papaja die bijvoorbeeld gebruikt worden om bier te stabiliseren.

Een nieuwe activiteit die Luursema aan het opzetten is, is om kleurstoffen uit paprika's te halen. "Wist je dat een kwart van de paprika's wereldwijd, uit Peru komt?" De paprika met de meeste kleurstof komt uit Ica, waar het nooit regent en waar de zon gemiddeld 12 uur per dag schijnt. De paprika wordt daar gevoed met drip-irrigatie. "Het is ongelooflijk wat je in Peru kunt produceren en hoe sterk dit land zich binnen Zuid-Amerika heeft ontwikkeld. Ik heb ook nog een keer geprobeerd om op Curaçao de cochenille te telen, maar toen ik cactussen geplant had, daar bij Ascension en na een tijdje ging kijken waren ze weg. Opgegeten door de geiten", zegt hij lachend.

Luursema is met zijn bedrijven een schakel in het kleurrijke leven van de voedingsmiddelen. Hij staat weer in de startblokken om naar Peru te gaan, waar hij zelfs tot 'patron' van een dorp is benoemd. En ieder jaar wordt hij er uitgenodigd om met alle mensen uit het dorp te vieren dat er goede oogsten zijn waardoor het leven van de dorpelingen beter is geworden. En dat allemaal door een cactus die de voeding levert aan de cochenille.

Voor meer informatie: Deltagen Bioproducts N.A., Marsweg 6, Curaçao. www.biocondelperu.com

Geraadpleegde literatuur: W.E. Renkema, Het Curaçaose plantagebedrijf in de negentiende eeuw (Dissertatie VU, 1981; Zutphen: Walburg Pers, 1981, 400 blz., ISBN9060110285)

Cochenilleboer in Arequipa, Peru, op een plantage van vijgcactussen.

Recht

Arubaans strafrecht vernieuwd

Sedert medio april 2012 kent Aruba een nieuw Wetboek van Strafrecht, zo'n negen jaar na de instelling van een commissie belast met het aanleveren van een ontwerp voor een dergelijk wetboek. Het nieuwe Wetboek van Strafrecht was long overdue. Zo was het oude wetboek sterk verouderd en 'schreeuwde' de praktijk om actualisering . Het nieuwe Wetboek van Strafrecht behelst dan ook zonder meer een ingrijpende wijziging van het Arubaanse strafrecht. Zonder volledigheid na te streven zullen hierna enkele van de meest in het oog springende wijzigingen worden besproken.

Tekst: Misha Bemer

Zo is het onder het nieuwe regime mogelijk hoofdstraffen te laten cumuleren, zodat thans zowel een gevangenisstraf als een geldboete kan worden opgelegd. Ook is het thans mogelijk een gevangenisstraf van 30 jaren op te leggen, daar waar voorheen de langste straf op die van levenslang na 20 jaren bedroeg. Voorheen werd dan ook wel van een strafgat gesproken, aangezien een veroordeelde met een straf van 20 jaren na 13 jaren weer op straat kon staan. Het enige alternatief was levenslange gevangenisstraf, hetgeen, anders dan wel eens wordt gedacht, ook echt levenslange opsluiting kan betekenen.

Voorts is het feit noemenswaardig dat de strafmaten die in het nieuwe Wetboek van Strafrecht zijn opgenomen aansluiten bij het Nederlandse Wetboek van Strafrecht en daarmee afwijken van het Wetboek van Strafrecht voor de - inmiddels voormalige - Nederlandse Antillen. Zo zijn in 2000 de strafmaten voor de Nederlandse Antillen, zo valt in de Memorie van Toelichting te lezen, aanzienlijk verhoogd. Reden voor het niet aansluiten bij deze - verhoogde - strafmaten, ook nu volgens de Memorie van Toelichting, zijn de verschillen tussen het Arubaanse en het Nederlands-Antilliaanse criminaliteitsbeeld.

Verder is de mogelijkheid ingevoerd een gedetineerde voorwaardelijk in vrijheid te stellen bij levenslange gevangenisstraf, namelijk in het geval dat met de tenuitvoerlegging van de straf geen redelijk doel meer wordt gediend. Met deze vernieuwing loopt Aruba voor op Nederland, waar deze mogelijkheid vooralsnog niet is verankerd in de wet. Uit de Memorie van Toelichting volgt dat er alle reden was deze mogelijkheid in het leven te roepen, omdat bij de oude situatie 'voor een kritisch oordeel van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg' moest worden gevreesd. Ook kent het nieuwe Wetboek van Strafrecht de mogelijkheid wanneer sprake is van een overvolle gevangenis gedetineerden vóór de datum van hun voorwaardelijke invrijheidstelling heen te zenden. Ook met deze mogelijkheid loopt Aruba voor op Nederland. Weliswaar worden ook in Nederland gedetineerden vóór de datum van hun voorwaardelijke invrijheidstelling heengezonden, doch daar bestaat geen rechtsgrond voor, terwijl bij de toepassing geen objectiviteit wordt toegepast. Het nieuwe Wetboek van Strafrecht alhier voorziet erin dat op objectief gelijke wijze gedetineerden worden heengezonden.

Toch wel de meest in het oog springende vernieuwing is de invoering van terbeschikkingstelling. Terbeschikkingstelling houdt in dat de rechter beveelt dat een gestoorde en/of zwakbegaafde verdachte in een inrichting zal worden behandeld en beveiligd. Voorheen kwamen dergelijke verdachten, wanneer zij althans schuldig werden bevonden aan hetgeen hen ten laste was gelegd, noodgedwongen in de reguliere gevangenis en dus tussen de reguliere gevangenispopulatie terecht. Een op z'n zachtst gezegd onwenselijke situatie, ook voor de samenleving wanneer dergelijke gestoorde gedetineerden weer in de samenleving terugkeerden. Voorts ook voor de gestoorde gedetineerden, die immers van noodzakelijke behandeling verstoken bleven. Met de invoering van terbeschikkingstelling kan worden gesteld dat Aruba een grote stap voorwaarts heeft gezet waar het betreft het eerbiedigen van de rechten van de mens. Voor wat betreft de kosten die onherroepelijk gepaard zullen gaan met het oprichten en in stand houden van een gesloten inrichting voorzien van deskundig personeel, kan worden opgemerkt dat het de moeite waard is na te gaan of er wellicht Europese fondsen beschikbaar zijn.

Eveneens een wijziging die niet ongenoemd kan blijven is de maatregel van strafrechtelijke opvang van verslaafden. Deze wijziging was hard nodig, nu ondercuratelestelling van dergelijke verslaafden in Aruba vaak niet hielp, terwijl verslaafden voor steeds meer overlast zorgen in de Arubaanse samenleving en veelal als draaideurcriminelen oftewel notoire recidivisten hebben te gelden.

Verder is ook zonder meer de vernieuwing van het jeugdstrafrecht noemenswaardig, waarbij het meest in het oog springen de mogelijkheid van jeugddetentie, waarbij jeugdigen in een separate detentie-inrichting kunnen worden gedetineerd alsmede de mogelijkheid van plaatsing van jeugdigen in een gesloten inrichting, waar zij kunnen worden behandeld en beveiligd. In het laatste geval kan er tenslotte nog op worden gewezen dat ook op dit vlak Aruba voor loopt op Nederland, nu, anders dan aldaar, de plaatsing in een jeugdinrichting na het meerderjarig worden kan worden omgezet in terbeschikkingstelling, wanneer behandeling en beveiliging noodzakelijk blijken en blijven. Concluderend kan dan ook worden gesteld dat het weliswaar enige tijd heeft geduurd doch dat Aruba inmiddels weer is voorzien van een Wetboek van Strafrecht dat er mag zijn.

Misha Bemer is advocaat bij HBN Law te Aruba. Hij voert een algemene, commerciële praktijk, waarbij de nadruk ligt op het procederen. Misha Bemer buigt zich voor de Ñapa over juridische onderwerpen die spelen op Aruba. Misha.bemer@hbnlaw.com

Mens & Werk

Welk beroep maakt het gelukkigst?

Leiding geven maakt gelukkig, maar ook beroepen zoals dat van treinmachinist, piloot, boordwerktuigkundige en stuurman. Vooral mannen ervaren deze beroepen met een groot gevoel van geluk. Het zijn stoere beroepen, er wordt gewerkt met grote machines. Vrouwen voelen zich gemiddeld het gelukkigst in beroepen van verpleegkundige, specialist op het gebied van verkoop, marketing en public relations en andere specialismen op het gebied van de gezondheidszorg.

Tekst: Judice Ledeboer

Deze resultaten komen uit het verkennende onderzoek 'Geluk & Beroep in Nederland' dat Joyce van Leeuwen, student aan de Erasmus Universiteit deed onder leiding van geluksprofessor dr. Ruut Veenhoven en prof. dr. Kea Tijdens. De resultaten werden eind 2011 gepresenteerd. De onderzoekster baseerde zich hierbij op de loonwijzer dataset en haalde ruim 40.000 respondenten uit 190.000 enquêtes die in 2009 en 2010 waren ingevuld.

Opvallend was dat mannen over het algemeen gelukkiger zijn in hun beroep dan vrouwen, ongeacht welk beroep dat is. Beroepen die laag scoorden bij de mannen zijn vuilnisophalers en -verwerkers, ambachtslieden, autowassers, glazenwassers, afwassers en bij de vrouwen: schoonmakers, plaatwerkers en lassers en laag scoorde ook onderwijs geven in het secundair onderwijs.

De onderzoekster wilde ook weten welke factoren een rol spelen bij tevredenheid op het werk. Bovenaan de lijst staat 'persoonlijke invloed', waarmee wordt gezegd dat men het prettig vindt om de mogelijkheid te hebben om onafhankelijk beslissingen te nemen. Op de tweede plaats staat 'gebruik maken van de eigen mogelijkheden' en dat houdt in dat men graag eigen vaardigheden en kwaliteiten wil kunnen inzetten en ook de mogelijkheid wil hebben om deze verder te ontwikkelen. En op de derde plaats stond 'vragen en doelen'. Dit houdt in dat men het prettig vindt om gevraagd te worden uitdagend werk te verrichten. Het hebben van goede vooruitzichten, sociale contacten, een prettige en veilige werkomgeving en statusniveau wonnen het van ondersteunend toezicht, baanzekerheid en een baas die het personeel goed behandelt en eervol met klanten en andere mensen en de omgeving omgaat.

Natuurlijk ervaart iedereen het gevoel van geluk anders en dat ontstaat door de genetische kenmerken van een persoon. Deze genetische achtergrond bepaalt 50 procent van onze geluksbeleving. Door deze kenmerken ervaren wij situaties verschillend. Mensen kunnen dus in dezelfde omstandigheden een verschillende geluksbeleving hebben. Het is mogelijk dat mensen die van zichzelf gelukkiger zijn eerder voor een bepaald beroep kiezen. Op die manier is het gemiddelde geluk in dat beroep hoger dan in andere beroepen. Het beroep zorgt er in dat geval niet voor dat mensen gelukkig worden, maar laten zien welke keuze gelukkige mensen maken.

De onderzoekster benadrukt nog dat uit de resultaten van haar onderzoek niet valt op te maken of hier sprake van is. De aard van het beroep kan ook bijdragen aan de geluksbeleving en deze aard kan opgesplitst worden in het aanzien van het beroep en de kwaliteit van arbeid. Daar is in het verleden veel sociologisch onderzoek naar geweest en het is bijvoorbeeld niet duidelijk waarom het beroep van een treinmachinist zo hoog scoort op de ladder van beroepen die gelukkig maken. Het zou kunnen zijn dat een kinderdroom in vervulling gaat zegt de onderzoekster hierover, maar het blijft gissen naar de werkelijke oorzaak.

Ook de kwaliteit van de arbeid speelt een rol, maar daar is nog niet voldoende onderzoek naar gedaan, zodat de onderzoekster daar niets concreets over kan zeggen. In de conclusie schrijft de onderzoekster dat haar onderzoek veel informatie geeft waar (potentiële) werknemers iets aan hebben. Ga je bij het kiezen van een beroep voor veel geld, zelf keuzes kunnen maken of ga je kiezen voor een beroep waarbij je ongeschoold werk doet zoals schoonmaken of vuilnis ophalen? Volgens het onderzoek geeft dat minder gevoelens van geluk dan andere beroepen, waar men doorgaans voor moet studeren.

Haar conclusie is dat het bij het maken van een beroepskeuze een rol kan spelen hoeveel geluk men denkt te gaan ervaren in de toekomst. Een functie waarbij mensen veel eigen keuzes mogen maken en mensen verzorgen geven het grootste 'geluksgevoel'.

De onderzoekster ziet dit onderzoek als een aanzet tot verdere uitwerking van geluk en beroep waardoor mensen niet zo snel misleid worden bij het kiezen van een beroep. Eigen vaardigheden en kwaliteiten inzetten staat zoals al eerder aangegeven op nummer twee van het vergroten van het geluksgevoel en dat betekent dat men datgene moet doen waar men goed in is en dan lacht het 'geluk' je toe.

Top-5 'meest gelukkige beroepen'
1. Stuurlui, piloten, machinisten
2. Beleidsambtenaren en volksvertegenwoordigers
3. Artsen
4. Leidinggevenden en directeuren van bedrijven
5. Advocaten en ander juristen

Marketing

'Consumers buy brands, not products'

Foto op FaceBook. Nieuwe spijkerbroek van mijn nichtje van bijna 20. Nina heeft haar propedeuse gehaald, heeft van opa en oma wat geld gekregen en dat - samen met haar op zaterdagen bij elkaar gewerkte geld - was precies voldoende voor een jeans (dat is dus geen spijker - broek meer) van bijna 600 euro! Volgens Nina gaat het om een zeer speciaal exemplaar dat in een zeer gelimiteerde oplage met de hand wordt gemaakt in Japan van een zeer bijzondere Italiaanse stof. Daarna wordt de jeans gewassen met speciale kiezels waarvan een aantal exemplaren met de broek worden meegeleverd.

Tekst: Marcel Truyens

Kenners vertellen mij dat de duurste in het Verre Oosten geproduceerde jeans maximaal 30 euro kost -inclusief transport en invoerrechten - en een Levi's koop je in Amerika online voor 28 dollar, ofwel 20 euro. Mijn nichtje betaalt van haar laatste, of eerste centjes maar liefst 30 keer zoveel.

Afgelopen week kwam hij uit. Nee, niet de nieuwe Playboy maar wel de natte droom van elke marketer: de BrandZ top 100 most valuable brands van 2012. Een lijvig document met daarin de resultaten van wereldwijd onderzoek naar de financiële bijdrage van merken aan de totale (beurs)waarde van een onderneming. Waarmee opnieuw - deze rapporten verschijnen sinds 1998 - duidelijk wordt dat de financiële waarde van een merk voor een onderneming wel degelijk in geld is uit te drukken en voor een belangrijk deel de totale (beurs)waarde van een onderneming vertegenwoordigt. En dat gaat niet over een beetje wisselgeld maar over miljarden dollars. Ook, of juist, in slechte tot zeer slechte economische tijden.

De afgelopen zes roerige jaren ging de S&P 500 vaker naar beneden dan naar boven en steeg in deze zes jaar slechts 4,5 procent. In tegenstelling tot de BrandZ portfolio index die c.p. een groei kende van ruim 46 procent. Een vergelijking van deze twee portfolio's leert dat sterke merken het beduidend beter doen dan de S&P 500 en wel met een enorme marge van 103 procent. Het rapport toont hiermee aan dat het bouwen van een sterk merk ook financieel van groot belang is. Voor marketers belangrijk, hiermee kunnen ze het effect van hun inspanningen kwantificeren.

Opvallend is dat vooral bij de luxe merken de financiële merkwaarde extreem is toegenomen: merken als Hermès, Ralph Lauren, Rolex, Hugo Boss, Audi, BMW, Clinique, Apple en FaceBook laten een aanzienlijke merkwaardetoename zien. Zo wordt het aandeel van de merkwaarde op de totale beurswaarde van nummer 1 Apple - zo'n 600 miljard dollar op moment van schrijven - geschat op zo'n 183 miljard dollar of circa 30 procent van de totale waarde, een toename van circa 20 procent en dat is een nog relatief laag groeipercentage.
Onderzoekers verklaren deze ontwikkeling uit de slechte economische tijden: na jaren van recessie laat de consument graag zien dat het met hem wél goed gaat. 'You don't have to be successful, as long as you look successful.'

De grootste merkwaarde-toename zien we dus in luxe merken, fastfood en kleding; de slechts presterende sectoren zijn auto's, telecommunicatie en verzekeringen. De bankenwereld wist - ondanks alles - de schade te beperken en bleef neutraal.

Wat kunt u hier als lokale ondernemer mee? Europese en vooral Amerikaanse merken doen het wereldwijd nog steeds het best; terwijl de waarde van merken uit andere delen van de wereld terugliep, nam de waarde van merken uit deze regio's nog steeds toe. Ondernemingen die hun activiteiten zowel offline als online hebben geïntegreerd zijn opvallend succesvol. Consumenten kijken steeds beter en vooral kritischer naar de waarde van uw propositie en zoeken naar transparantie, oprechtheid en zeker naar het 'origineel'. Neem daarom ook altijd de internationaal geldende communicatierichtlijnen van het merk over dat u vertegenwoordigt. Telecommunicatie-bedrijven krijgen nu de rekening gepresenteerd voor jarenlange onduidelijkheid in hun proposities en prijsvorming. Ze merken dat, in de verzadigde markten waarin ze opereren, keihard aan sterk teruglopende loyaliteit. Ze behoren tot de zwaarste verliezers.
Innoveer constant maar behoud het goede! Het 40 jaar oude Starbucks zag haar merkwaarde met ruim 43 procent toenemen na een opfrissing van het merk en een bredere definitie van haar business maar met behoud van haar wortels als koffiespecialist. Mass customisation - het in beperkte mate mogelijk maken dat een consument het product aanpast/laat aanpassen aan specifieke wensen - blijft een succes.

Maar het allerbelangrijkste, een merk is meer dan het product: geef een merk de plaats die het verdient, geef de consument de ruimte om het juist al vóór en tijdens de koop te beleven. Van een flesje geparfumeerde alcohol - een eau de toilette - tot een telefoonabonnement: het is niets waard zonder de belevingswereld, de ambitie, de pret, de zelfverzekerdheid, de schoonheid, de verpakking, de seksuele aantrekkelijkheid zelfs, kortom de droom die daar bij hoort.

Met Nina mijn prachtige nichtje gaat het erg goed zo lees ik op FaceBook. Ze is in haar nieuwe broek onderweg naar Parijs, samen met haar nieuwe vriend. Ik ben bang dat hij voor alle kosten opdraait, want haar geld heeft ze uitgegeven aan een merk. Overigens, haar BlackBerry heeft ze verruild voor een iPhone. Dat kan ik zelfs begrijpen. Apple verkoopt er 5 per seconde!

Het volledige rapport is gratis te downloaden via: www.millwardbrown.com

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao. E: marcel@stradius.com

Business Agenda

Curaçao

Cursussen Kamer van Koophandel
5 en 7 juni: Marketingplan.
12 en 14 juni: What is export and why should we consider it?
Meer informatie: bel 4613918 of e-mail: businesinfo@curacao-chamber.an.

T/m 2 juni: EFEX
De Efficiency Expo (EFEX) is een tweejaarlijkse beurs voor de informatie-, technologie- en elektronica-sector. Het laatste en nieuwste op het gebied van technologie en efficiency zoals internetproviders, software, oplossingen voor virtualization van documenten en software, apparatuur, milieuvriendelijke printers, Apple-producten, consultants, security-systemen en telefonie. Leren en netwerken in één.
Locatie: World Trade Center Curaçao
Openingstijden:
Zaterdag 2 juni: 14.00 - 22.00 uur
Entree: Kinderen en 60+: 5 gulden. Anderen: 7,50 gulden.
Meer informatie: www.destination-curacao.com

5 juni: Workshop Verandermanagement
Georganiseerd door Teamwork Curaçao in samenwerking met ResetManagement onder het motto 'Veranderingen uitvoeren doe je zelf'. Trainer: Cees Min, socioloog en opleidingskundige. Incl. lunch en afsluitende borrel.
Prijs: 550 gulden exclusief OB
Meer informatie: Bel Danielle van Joolingen, Teamwork, tel. 461-6645.

8 juni: MBA in one day
In één dag praktische managementkennis met trainer Cees Min. Voor leidinggevenden die in één dag praktische managementkennis willen opdoen. Inclusief lunch en afsluitende borrel. Deelnemers ontvangen het boek 'Bye Bye Consultant' van Cees Min.
Locatie: Avila hotel
Prijs: 695 gulden, exclusief OB
Meer informatie: bel 461-6645 of email info@teamworkcuracao.com

16 juni: TEDxYouth@Curacao
Nieuw platform voor jongeren waar ze hun toekomstvisie kunnen delen met de gemeenschap.
Locatie: Kura Hulanda
Tijd: 14.30 - 19.00 uur
Meer informatie: www.tedxyouthcuracao.com

20 juni: '6 Steps to a Better Business'
Gratis workshop van ActionCOACH. Tijdens deze workshop leren ondernemers de zes stappen naar een succesvol bedrijf dat werkt zonder de eigenaar.
Tijd: 18.30 - 21.00 uur.
Aanmelden: bel 737-0956 of mail dutchcaribbean@actioncoach.com

22 juni: GrowthCLUB planning workshop
De twaalfde GrowthCLUB op Curaçao. In deze workshop plannen ondernemers en managers hun volgende kwartaal. Voor meer informatie en aanmeldingen bel 737-0956 of mail dutchcaribbean@actioncoach.com

Aruba

5 - 6 juni: Caribbean Tourism Security Conference
De wereldberoemde Peter Tarlow helpt dit jaar de A.H.& S.F. met de organisatie van de vierde Caribbean Tourism Security Conference (CTSC 2012). Zeven top notch sprekers delen hun visie tijdens de conferentie met de security branch van Aruba en het Caribisch gebied.
Locatie: Westin Aruba Hotel
Meer informatie: http://arubasecurityfoundation.org/

23 juni: Mind your Eye
Voor de tweede maal organiseert Healthy Wealthy N.V. in samenwerking met Jose A. Camacho Security & Investigative Consultants een internationale conferentie over geldvervalsing en credit card-fraude. Voor iedereen die dagelijks met geld te maken heeft.
Locatie: Marriott Resort en Stellaris Casino
Meer informatie: www.mindyoureye-aruba.com

29 juni: Women in Leadership Conference
Conferentie van ATIA en CMB over vrouwen en leiderschap. Sprekers: Gaytri Kachroo, Lisa Nichols, Suzanne Meldeau-Leonard.
Tijd: 08.00 - 16.00 uur
Locatie: Renaissance Conference Center
Meer informatie: (+297)582-7593, email: orders@womenleadaruba.com of http://womenleadaruba.com/blog/

Internationaal

16 juni: Caribbean Tourism Summit & Outlook Seminar
Focus van de conferentie ligt op het creëren van airliftmogelijkheden voor de regio, daarnaast aandacht voor concurrentie, HR-issues zoals service en ervaring. Bedoeld voor toerisme-officials en hoteliers uit de Caribische regio, de Verenigde Staten, Canada, Europa en Zuid-Amerika.
Tevens wordt tijdens het evenement de 50e verjaardag van de CHTA gevierd met een galadiner op 16 juni. CHTA lanceert dan ook het jubileumboek 'The Caribbean: From Pirates to Hoteliers'.
Locatie: Ritz-Carlton Golf & Spa Resort, Rose Hall, Jamaica.
Meer informatie: www.caribbeanhotelandtourism.com/

21 - 23 juni: 30e ICAC Caribbean Conference
Georganiseerd door het Institute of Chartered Accountants of the Eastern Caribbean - Antigua and Barbuda.
Locatie: Grand Royal Antiguan Beach Resort
Meer informatie: http://2012conference.icac.org.jm/

22 juni: CAREKINE Business Summit
Het is de eerste keer dat de CAREKINE (Caribbean Region and Kingdom of the Netherlands) business summit 'The Kingdom of the Netherlands and the Caribbean Region' plaatsvindt. De Business Summit 2012 gaat in op de laatste ontwikkelingen en kansen voor ondernemers en investeerders in de Caribische regio.
Locatie: hoofdkantoor ABN Amro te Amsterdam.
Meer informatie: http://carekine.com

23 - 26 juni: Media in a challenging world - A 360 degree perspective
International Press Institute (IPI) wereldcongres 2012 over de uitdagingen, zorgen en kansen waar media wereldwijd mee te maken hebben.
Meer informatie: www.ipiworldcongress.com/

De Business Agenda verschijnt wekelijks in de Ñapa. Informatie over zakelijke evenementen, zoals symposia, lezingen, trainingen en conferenties, zowel op Aruba, Bonaire als op Curaçao, is welkom op napa@amigoe.com.

Klimaat

'Koppige' klimaatontkenners

'Koppige' klimaatontkenners kunnen niet overtuigd worden door meer wetenschappelijk bewijs voor de opwarming van de aarde. Dat is de opvallende conclusie van een onderzoek in Nature.

Wetenschappers zien al jaren met lede ogen aan hoe hun groeiende stapel bewijsmateriaal genegeerd of zelfs ontkend wordt door een groot deel van de bevolking, met name onder de conservatieve Amerikanen.

Tot nog toe werd de schuld vooral bij een gebrek aan informatie of technologisch inzicht gelegd: wie niet dezelfde informatie heeft als de wetenschappers of niet voldoende inzicht heeft, kan de ernst van de klimaatverandering niet inschatten. De heersende opvatting was dan ook dat er meer wetenschappelijk bewijs nodig was, en dat de wetenschap beter moet communiceren en informeren.
Maar uit een studie bij meer dan 1.500 Amerikanen blijkt dat die kennis of informatie lang niet de doorslaggevende factor is. "Het publiek met de hoogste mate van wetenschappelijke geletterdheid en technologische capaciteiten bleek niet het meest bezorgd om de klimaatverandering", stelt de studie. "Het waren niet diegenen waar de culturele polarisatie het grootst was." De intelligentie, opleiding of informatieconsumptie hebben dus geen invloed op de mate waarin mensen zich laten overtuigen door de wetenschappelijke bewijzen.

Culturele identiteit
De wetenschappers ontdekten dat vooral culturele factoren doorslaggevend waren. "Die redenering stelt dat individuen geneigd zijn om hun perceptie van sociale risico's af te stemmen op de waarden van groepen waarmee ze zich identificeren." Mensen laten zich dus eerder leiden door hun directe omgeving en hun favoriete media dan door wetenschappelijke informatie. Er is dan ook niet zozeer een conflict tussen wetenschappers en de bevolking, zoals vaak verondersteld wordt, besluit de studie, maar eerder tussen verschillende segmenten van de bevolking. De leden van die segmenten zijn geneigd hun interpretatie van de wetenschappelijke bewijzen af te stemmen op de culturele filosofie van hun 'ideologische stam'.

De studie lijkt te suggereren dat er niet meer wetenschap nodig is om koppige klimaatontkenners over de streep te halen, zoals tot nog toe werd aangenomen. Om meer mensen het wetenschappelijke bewijsmateriaal te doen aanvaarden, moet eerder een manier gevonden worden om het debat los te koppelen van ideologische standpunten. Ook zouden invloedrijke opiniemakers en belangengroepen, die zich tot nog toe tegen de wetenschappelijke bewijzen kantten, ervan overtuigd moeten worden om het verzet op te geven.

Milieu

Achim Steiner (UNEP):

'Betalen voor diensten aan natuur'

In de aanloop naar Rio+20 raken experts, activisten en beleidsmakers het er maar moeilijk over eens hoe een 'groene economie' eruit moet zien. Sommigen geloven dat we het roer volledig om moeten gooien om de klimaatverandering te keren, anderen geloven in de verdiensten van een marktgerichte aanpak van de crisis. Achim Steiner, directeur van het VN-Milieuprogramma (UNEP), meent dat een gezonde mix de sleutel tot succes is.

Achim Steiner

Hoe staat het met het milieu, twintig jaar na de Aardetop in 1992?
"Alles bij elkaar genomen valt de balans negatief uit. We zijn er niet in geslaagd de wereldeconomie duurzamer te maken. Meer mensen consumeren meer, er gaat biodiversiteit verloren, overbevissing wordt een groot probleem en de uitstoot laat een stijgende lijn zien."

"Toch zitten we niet met een onoplosbaar dilemma. Er is een brede waaier aan uitzonderlijke voorbeelden hoe ontwikkeling duurzaam kan gebeuren. Het is geen toeval dat het concept van de groene economie opgang maakt in de context van duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding. De uitdaging is: hoe gebruiken we deze mooie voorbeelden op grote schaal, want we weten dat het mogelijk is."

Zou het sneller gaan als de verandering van bovenaf kwam?
"Het zou al veel helpen als onze leiders niet dwars lagen. Vandaag zien we dat de architecten van ons economisch beleid soms te fel op het bedrijfsleven gericht zijn. Ze houden ook vaak innovatie tegen omdat ze groene technologie of een nieuw beleid geen kans willen geven."

Tegenstanders van de zogenoemde Payment for Ecosystem Services (PES) stellen dat wanneer je een prijskaartje hangt aan de bossen dit gebruikt kan worden als onderpand voor de schulden van arme landen.

"Natuurlijk bestaat dat risico, maar het wordt kleiner aangezien bossen meer en meer worden beschouwd als een troefkaart voor een land, zowel economisch als ecologisch. In elke samenleving in economie bestaat de verleiding om de natuurlijke rijkdommen te ontginnen voor een winst op korte termijn."

"Tegenwoordig verkopen we in verschillende context onze arbeid voor geld. Dat is de manier om transacties te doen. Waarom zouden we hier een denkbeeldige lijn trekken, en boeren of landeigenaren niet betalen voor diensten aan het ecosysteem?"

Als de wereld binnenkort afstapt van de huidige wijze om het bruto nationaal product (bnp) te berekenen, welke componenten moet het bnp dan volgens u bevatten?
"We hebben een meer uitgebalanceerde indicator nodig. De mensen zullen moeten toegeven dat de groei van het bnp op zich geen legitieme indicator van economische vooruitgang en ontwikkeling is. De indicator houdt geen rekening met de natuurlijke rijkdommen van een samenleving, en met de diensten die de natuur ons verschaft."

"Het bnp mag geen exclusief monopolie meer zijn op het bepalen van het economische succes of de economische mislukking van een land. Veel regeringen staan trouwens op het punt om op een meer inclusieve manier te werken."

"Tot slot moeten we ook kijken hoe economie vaak wordt gebruikt om ergens een prijskaartje op te plakken. De prijs van energie werd bijvoorbeeld het meeste gepremieerd als ze het laagst stond. Maar nu weten we dat de technologie van hernieuwbare energie de werkgelegenheid met meer dan 30 procent kan doen stijgen in vergelijking met 'business as usual'. Is het geen belangrijke overweging om enkele dubbeltjes per kilowatt elektriciteit meer te betalen, als je daarmee banen schept voor de hordes werkloze jongeren in onze samenleving?"

Boeken

RQ

Waarom hebben mensen die altijd met spelletjes winnen niet per se een hoog IQ? Waarom kunnen professionele gokkers en weermannen goed risico's inschatten terwijl artsen en bankiers er vaak teleurstellend slecht in zijn? En waarom is een hoge mate van zelfkennis een van de belangrijkste elementen om slimme beslissingen te nemen in onzekere situaties?

In 'RQ' introduceert Dylan Evans het fenomeen risico-intelligentie, een vaak onderbelichte vorm van intelligentie die juist in de huidige samenleving steeds belangrijker wordt. Volgens Evens hangt iemands risico-intelligentie-quotiënt af van twee factoren: het vermogen om in percentages te denken en het vermogen om het eigen kennisniveau in te schatten.

'Het vermogen om de grenzen van je eigen kennis goed in te schatten is cruciaal voor je risico-intelligentie: het vermogen om op je hoede te zijn als je niet veel weet en, omgekeerd, zelfverzekerd te zijn als je veel weet. Mensen met een hoge risico-intelligentie zijn daar meestal heel bedreven in', aldus Evans.

De auteur voert de lezer langs casino's, operatiekamers, militaire slagvelden, zakelijke onderhandelingen en politieke intriges om zo een radicaal nieuwe kijk op risico te introduceren. Onderweg biedt hij praktische handvatten voor zowel organisaties als individuen om de nieuwe inzichten in de praktijk te brengen.

Dylan Evans (1966) studeerde filosofie aan de London School of Economics en werkte enkele jaren als psychoanalyticus. Hij is oprichter van Projection Point, een bureau dat risico-intelligentietrainingen ontwerpt voor het bedrijfsleven.

Titel: RQ, Hoe risico-intelligentie zorgt voor betere beslissingen in onzekere situaties
Auteur: Dylan Evans
Uitgever: Maven Publishing
EAN: 9789490574390

Laat zieke kinderen weer even kind zijn.
CliniClowns

Camera's, bendes, Sars en geluid

'Prioriteit voor veilig toerisme'

In februari van dit jaar werd de Caribische regio opnieuw op de harde feiten gedrukt: de criminaliteit is in de afgelopen twaalf jaar alarmerend gestegen, aldus de Verenigde Naties (VN). De regio is zelfs uitgegroeid tot het gewelddadigste gebied ter wereld. 8,5 Procent van de wereldbevolking woont er, maar is wel verantwoordelijk voor 27 procent van alle moorden die op de aardbol worden gepleegd.

Peter Tarlow, met leden van het Arubaanse politiekorps tijdens een strategische sessie vorig jaar, is volgende week opnieuw de belangrijkste spreker van het Caribbean Tourism Security Conference.

Tekst: Sharina Henriquez

Toch zoeken jaarlijks miljoenen toeristen zon en strand op in deze regio om even onbezorgd achterover te leunen. Maar of dat zo onbezorgd blijft? De VN waarschuwt nu ook dat het geweld zo erg is geworden dat dit de economieën aantast die het dus vooral van het toerisme moeten hebben.

Er zijn wel wat nuances te maken. De cijfers uit dit Caribbean Human Development Report 2012 van de VN zijn van de Caricom-landen. En daartoe behoren de Nederlands-Caribische eilanden niet. Dat wil echter niet zeggen dat op deze eilanden niets aan de hand is. Helaas ontbreken vaak de cijfers om een goed onderbouwde trend te kunnen vaststellen. Op Aruba kan de politie bijvoorbeeld wel cijfers inzake het aantal diefstallen geven. Maar daaronder vallen dus ook overvallen en hoeveel dat er zijn, laat staan hoeveel toeristen jaarlijks het slachtoffer worden, kan men nog steeds niet geven.

Toch zijn er genoeg signalen en is de tijd dat de toerisme-industrie krampachtig probeerde om incidenten stil te houden om zo een veilig imago te pretenderen, grotendeels voorbij. Op Aruba wordt al heel lang samengewerkt tussen de private sector en de overheid (politie) om de veiligheid in de toerismezones te vergroten. Zo vierde vorig jaar de Aruba Hospitality & Security Foundation (AHSF) zijn tienjarige bestaan. Het fonds beheert in samenwerking met de politie het Visibility Team, dat onder meer in de hotelgebieden per fiets, ATV en auto patrouilleert. De politie is hierbij verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken, terwijl de AHSF als onderdeel van de Aruba Hotel and Tourism Association (Ahata) zorg draagt voor voldoende middelen.

Overheid

De AHSF is bovendien al jaren gesprekspartner van de overheid om te zorgen dat er continue aandacht blijft voor een veiliger eiland voor toeristen. Daarbij probeert het fonds ook zoveel mogelijk de gemeenschap over nieuwe ontwikkelingen te informeren. Volgende week organiseert het fonds voor de vierde keer de Caribbean Tourism Security Conference om een groot aantal deelnemers uit de toerismesector, maar ook uit de politie- en justitieketen te informeren over criminaliteit, onveiligheid in het algemeen en oplossingen. Overigens zijn ook vertegenwoordigers uit andere bedrijfstakken zeer welkom. Dario Soemers van de ASHF legt uit dat er tijdens de conferentie weer veel aandacht is voor jonge criminelen die vaak deel uitmaken van bendes. Dat wordt dan ook door twee sprekers op verschillende wijze belicht. Zo vertelt de Amerikaanse psycholoog Tom Marrs over de psychologie van bendes en het geweld, terwijl zijn landgenoot, hoofdcommissaris Gregory Mullen, spreekt over bendes en evenementen.

De hoofdgast is een oude bekende: Peter Tarlow, een expert op gebied van de gevolgen van criminaliteit en terrorisme op de toerisme-industrie en ook op het terrein van risicomanagement. Dit keer spreekt hij over de gevolgen van de economische instabiliteit op de Caribische toerismesector. De Amerikaan is al vaker op het eiland geweest. Vorig jaar augustus zat hij nog met politiechefs om tafel om samen met de AHSF vooral de veiligheid in de hotelzone bij Palm Beach te verbeteren. Zowel politie als de toerismesector wilden hiermee ook de regering nogmaals duidelijk maken dat veiligheid één van de marketinginstrumenten is om toeristen aan te trekken. Dat liet toen althans politiecommissaris Trudy Hassell weten. Zowel overheid als de private sector moeten dan ook meer investeren in veiligheid, ofwel met geld over de brug komen, vond ze bovendien.

Tarlow beloofde toen in ieder geval weer terug te komen met een analyse van sterke en zwakke punten, kansen en bedreigingen voor Aruba's toerisme. Of dat al is gebeurd, moet op de conferentie volgende week duidelijk worden. In augustus vorig jaar stonden ook de late sluitingstijden van de horeca hoog op de agenda. Dat probleem ontstond eigenlijk toen de meeste uitgaansgelegenheden uit Oranjestad vertrokken naar het hotelgebied. Voor toeristen in dit gebied zijn de risicomomenten rond een, twee uur middernacht als zij naar huis willen gaan en daarmee geconfronteerd worden met uitgaanspubliek. Veel toeristen zijn overigens van middelbare leeftijd of ouder, dan wel gezinnen.

Harder

De politie treedt in ieder geval harder op bij horecatenten die de sluitingstijd in de nieuwe hotzone negeren. Maar van echt vervroegen van de sluitingstijden lijkt nog geen sprake. Wel wil de regering nu gaan experimenteren met het ophangen van camera's. Dat gebeurt trouwens weer in samenwerking met de AHSF die met de politie het toezicht moet gaan houden. Dit nieuws bracht de Toerisme-minister eind februari in ieder geval naar aanleiding van het eerder genoemde VN-rapport. Met camera's wordt dus geprobeerd om de toeristen een veiliger gevoel te geven.

Maar er spelen ook andere zaken mee die niet met criminaliteit te maken hebben, maar wel met het gevoel van veiligheid bij de toerist. Zo spreekt volgende week op de conferentie ook Bruce Whitney over toerisme en gezondheidszaken. Whitney is een specialist in biosafety. Zo heeft hij direct met de gevolgen van vogelgriep en Sars te maken gehad toen hij in China aan het werk was. Onder veiligheid verstaat de organisatie van de conferentie bovendien nog veel meer zoals Soemers van de AHSF vertelt. Hij geeft als voorbeeld geluidsoverlast dat een steeds grotere bron van zorg is van hotels. "En dat moet het ook voor de regering worden in die zin hoe ermee om te gaan. Want toeristen komen niet hier om 300 à 400 dollar per nacht te betalen om basegeluid door de muren van hun kamer te horen." De bedoeling is in ieder geval, aldus Soemers, dat aanbevelingen tijdens de conferentie in een rapport naar de regering gaan.

De 4th Caribbean T ourism Security Conference is op 5 en 6 juni in het Westin hotel. De kosten bedragen 150 dollar en dat is inclusief koffie- en lunchpauzes. Registratie en meer informatie is te vinden op www.arubasecurityfoundation.org.

MKB

Plaatsonafhankelijk werken

In 1991 bedacht Erik Veldhoen, oprichter en oud-eigenaar van Veldhoen & Company, een plan voor de nieuwe huisvesting van het politiekorpsin Zuid-Limburg. Aanleiding was het nieuwe beleid waarbij meer blauw op straat moest komen, waardoor bij een traditionele werkomgeving veel werkplekken het merendeel van de week onbenut zouden blijven. Het idee 'plaatsonafhankelijk werken ' werd geïntroduceerd, wat het mogelijk maakte dat de beschikbare ruimte en het kantoormeubilair effectiever konden worden benut. Papieren documenten verdwenen van de werkvloer, alle kennis werd gedigitaliseerd en de werkomgeving bleek effectiever in het ondersteunen van medewerkers en management.

Tekst: Bertine Vermeer

Met name in de beroepssectoren van politieagenten, adviseurs, accountmanagers en projectmanagers geldt dat medewerkers zich tijdens werkuren vaak op een andere plek bevinden dan achter hun computer op kantoor. Het kan dan voorkomen dat ze de benodigde informatie niet bij zich hebben, even iets met een collega op kantoor willen overleggen, nog even een aanpassing willen doorvoeren in een bestand, of tussendoor hun emails nog even willen doornemen.

Bertine Vermeer is innovatie-adviseur bij InnovatieCentrum Curaçao en gespecialiseerd in product- en dienstinnovatie.

Tegenwoordig is dit allemaal mogelijk. Door innovatieve producten, waaronder de smartphone of tablet en dankzij ontwikkelingen op het gebied van Cloud Computing*, kan plaatsonafhankelijke toegang tot informatie steeds gemakkelijker, veiliger en goedkoper worden gemaakt. Je kunt tegenwoordig overal en op ieder moment van de dag toegang krijgen tot informatie die vroeger alleen op die ene pc op kantoor beschikbaar was.

Hoe werkt het?

Om vanaf een andere locatie via internet toegang te kunnen krijgen tot benodigde werkinformatie (bijvoorbeeld uw werk-emails of agenda) is allereerst hardware nodig. Dat kan een computer zijn op een thuiswerkplek, of een mobiel apparaat zoals een laptop, smartphone of tablet. Als u naast uw email en agenda ook op afstand toegang wilt krijgen tot andere bedrijfsinformatie, dan is er een systeem nodig dat zulke informatie vindbaar, beveiligbaar en bewerkbaar maakt. Dat kan met een Kennis-Management-Systeem in combinatie met een Cloud Computing-dienst. Zo'n systeem is niet alleen handig voor effectief plaatsonafhankelijk werken, maar ook voor betere ontwikkeling, benutting en verspreiding van kennis binnen uw bedrijf. Kennis-Management-Systemen en Cloud Computing-diensten worden door diverse IT-bedrijven aangeboden en geïmplementeerd.

Flexibele werkplek

Wanneer u in uw kantoor gebruik maakt van flexibele werkplekken (die door verschillende medewerkers kunnen worden gebruikt), dienen deze werkplekken snel en eenvoudig te kunnen worden aangepast aan verschillende gebruikers. Dit is mogelijk met een in hoogte verstelbare tafel, stoel en beeldscherm. Hoe beter de werkplek is aangepast aan de gebruiker, hoe beter de uiteindelijke prestaties zullen zijn.

Adaptatie

Hierboven zijn smartphones, laptops, tablets, een Kennis-Managemen-Systeem, Cloud Computing en ergonomisch instelbaar kantoormeubilair genoemd als middelen die plaatsonafhankelijk werken kunnen faciliteren. Een veelgemaakte fout is dat vaak wordt gedacht dat hiermee een organisatie het organisatieprincipe 'plaatsonafhankelijk werken' zou kunnen doorvoeren. Maar dan vergeet men de belangrijkste factor: de medewerkers en managers die het moeten gaan doen. Uiteindelijk speelt het gedrag van en de adaptatie door de medewerkers en managers de belangrijkste rol bij het creëren van een effectieve en innovatieve werkomgeving. Wanneer ze niet inzien wat de voordelen van een ergonomische werkplek, Cloud Computing, of een Kennis-Management-Systeem zijn, zullen ze ook niet de moeite nemen om hun werkplek ergonomisch in te stellen of om van papieren documenten af te stappen.

Conclusie

Plaatsonafhankelijk werken biedt meer voordelen en kansen dan hierboven genoemd. Denk aan een ouder van een (ziek of gehandicapt) kind, of een dochter van een bejaarde moeder, die graag vanuit huis zouden willen werken. Of misschien bent u af en toe op zakenreis en wilt u vanaf een andere locatie inzicht houden op de werkzaamheden en ontwikkelingen binnen de organisatie. Zo zijn er nog meer situaties te noemen waarbij plaatsonafhankelijke toegang tot bedrijfsinformatie nuttig kan zijn.

Het is belangrijk dat organisaties zorgzaam omgaan met hun kennis, dat ze deze kennis continu verder blijven ontwikkelen en dat ze deze ook effectief benutten. Kennis maakt een belangrijk onderdeel uit van de kerncompetenties van een bedrijf, maar vaak wordt slechts een klein deel van deze kennis daadwerkelijk gebruikt. Daardoor wordt het wiel iedere keer opnieuw uitgevonden en worden dezelfde fouten steeds opnieuw gemaakt. Een Kennis-Management-Systeem in combinatie met een Cloud Computing-dienst biedt de mogelijkheid om kennis optimaal te benutten en te verbeteren.

Uiteindelijk is de gebruiker de belangrijkste factor als het gaat om succesvol plaatsonafhankelijk werken. Deze moet het organisatieprincipe accepteren, het nut ervan inzien en de bedrijfsinnovatie adapteren.

Wilt u meer weten over deze column, over onze service en diensten, of een afspraak maken voor een kennismakingsgesprek? Dan kunt u contact opnemen met het InnovatieCentrum Curaçao, via bvermeer@icc.an of (+599 9) 737-1360

** Met Cloud Computing hoeft niet iedere computer , laptop of smartphone over de benodigde programma's of data te beschikken. Met Cloud Computing worden alle data namelijk buiten kantoor , in een gespecial iseerd en beveiligd datacentrum opgeslagen. Op iedere denkbare locatie kunt u dan online inloggen in deze programma's zodat u direct toegang heeft tot de gewenste gegevens.*

InnovatieCentrum Curaçao

Het InnovatieCentrum Curaçao (ICC) is in 1991 opgericht, met als doel het Midden- en Klein Bedrijf op Curaçao te ondersteunen bij het vergroten van hun concurrentiekracht en om kennis op het gebied van innovatie te delen. Meer informatie vindt u op www.icc.an

Stokbrood, wijn, vis

Frankrijk in de tropen

Frankrijk ligt ook in het Caribisch gebied, het eiland Guade loupe is het bestuurscentrum. Kokospalmen, suikerriet, tropische stranden en een grotendeels donkere bevolking gaan er samen met stokbrood, rode wijn, de Citroën en de Franse grondwet. Frankrijk heeft van haar voormalige koloniën in de Cariben gewoon een deel van de République gemaakt. Daarmee zijn veel problemen opgelost,zoals Nederland die nu kent met haar landen en bijzondere gemeenten in ' de West'.

Tekst en foto's: Marius Bremmer

Het is een mooie vlucht vanaf Sint Maarten. Onder je, in de diepblauwe zee, glijden links het eiland St. Barth's, rechts Saba, St. Eustatius, St. Kitts en Nevis voorbij.

Vlak voor de landing vlieg je over een baai met koraalriffen, omzoomd door mangrovebossen. De landingsbaan van luchthaven Le Raizet komt opdoemen uit de zompige kustgronden. Hobbelend land je, de turboprops van het vliegtuig gieren en loeien. Een Frans opschrift boven de hal van de luchthaven heet de bezoeker welkom: Bienvenue ... Guadeloupe!
In de hal van Le Raizet bevinden zich de kantoortjes van bekende en minder bekende autoverhuurbedrijven. Bij Avis worden we vriendelijk geholpen door een lokale jongedame die haar Engels moeizaam en met een kenmerkend Frans accent spreekt. Daarna is het pinnen geblazen. De Amerikaanse dollar mag dan overal in het Caribisch gebied gretig geaccepteerd worden, hier op Guadeloupe beslist niet: hier geldt de euro.

Franse toestanden

De autorit van Le Raizet naar het centrum van de hoofdstad Point-à-Pitre is een ware openbaring. Langs de kant van de weg domineren grote reclameborden, allemaal in het Frans. De buitenwijken van de hoofdstad
worden gevormd door rijen flats van het saaiste type, soms met vijf, soms met vijftien woonlagen. Dit zijn buurten waar in Frankrijk het rechtse Front National grote aanhang zou hebben. Hiermee, en met de drukke wegen, krijgt Point-à-Pitre een grotestadsallure, die je in dit deel van het Caribisch gebied niet verwacht. Van alle kanten leiden vierbaanswegen naar de rand van het oude stadshart. De vergelijking met de beroemde Parijse Périferique doemt op. Wat een grote stad, verbazend! De auto's zijn meestal van Franse makelij. Peugeot, Citroën en Renault doen hier goede zaken. Grote afwezigen zijn oude Amerikaanse auto's, je ziet wel veel Japanners. Hier is alles anders. Hier zie je Europees ingerichte etalages in straten die wat patroon betreft veel weg hebben van steden als Marseille of Straatsburg. Wat een verkeersdrukte hier in de Rue Alsace Lorraine (Elzas/Lotharingenstraat). Wat een reclame voor zuivelproducten van Danone op de stadsbussen. Wat een uithangborden boven café's van Kronenbourg-bier. Gebrek aan parkeerplaatsen maken de Franse toestanden compleet.

Paraplu

De markt biedt evenwel een kleurrijk Caribisch schouwspel. Op wervende, haast opdringerige wijze proberen vrouwelijke marktkooplui hun kruiden en specerijen aan de man te brengen. Hun uitgestalde waar toont veel vanillestokjes, pijpkaneel, saffraan, kummel, foelie, muskaatnoten en verschillende soorten pepers.
Indrukwekkend is het grote Place de la Victoire, waar omheen fraaie koloniale gebouwen staan. Daar zetelen de Sous-Prefecture en het Office du Tourisme. Bij de ook aan dit centrale plein gelegen haven is het een drukte van belang. Hier vandaan kan je met veerboten naar andere eilanden in de regio, zoals het Franse deel van Sint Maarten en de andere Franse eilanden: St. Barth's en Martinique.
Er hangt een benauwd vochtige deken over Point-à-Pitre. Veel vrouwen lopen op straat met een tegen de zon opgestoken paraplu. Mannen wissen het zwarte voorhoofd met een mooie witte zakdoek. De lucht is bij tijd en
wijle zo zwanger van vocht, dat het spettert en soms bijna regent uit een min of meer onbewolkte hemel. Ons ontbijt kan weer niet Franser: café au lait, twee baguettes en een cupje boter en jam: beide fabriqué en France.

Gegrilde zalm

Het vlindervormige Guadeloupe bestaat uit twee delen. Vanwege de hitte valt onze keus eerst op het bergachtige en bossige deel Basse-Terre. De prachtige vierbaansweg erheen is goed voorzien van verkeersborden en handwijzers. Een gloednieuwe Roûte de Traverse doorklieft daarna het centrale bergmassief van Basse-Terre. De varens zijn een verademing, de hoge palmen en de massieve bamboebossen maken alles groen. Onderweg zien we fraaie watervallen, hier op z'n Frans chute geheten. Eigenlijk is heel Basse-Terre een groot Nationaal Park; op de grens van dorp en wilde natuur staan de duurste huizen. Pointe Noire, het eerste vissersdorp dat we aandoen, ademt doodse stilte. Sommige van de vissershuisjes aan het strand staan leeg, de voormalige bewoners zijn waarschijnlijk nu in Parijs te vinden. We eten er in een tentje langs de weg een heerlijke moot gegrilde zalm, die op Creoolse wijze stijf staat van de knoflook. In andere vissersdorpjes onderweg zien we vers gevangen zwaardvis en merlijn.
De grotere stad Basse Terre doet weer Frans aan. Ook hier een gemeentehuis met een wapperende Franse vlag en het opschrift 'Liberté, Egalité, Fraternité' en een monument voor de gevallenen in de Eerste Wereldoorlog. Een buste van pastoor Schoelcher herinnert aan de strijd tegen de slavernij. We vragen ons af waar toch de toeristen zijn. In een reisgids lazen we dat soms drie keer per dag een Boeing 747 van Air France op Guadeloupe landt. Hier in Basse Terre merk je er nul komma niets van.
Aan zee zie je vanaf het balkon de contouren van het voormalige Britse eiland Dominica en het kleine Franse eiland Marie-Galante. 's Avonds geeft het personeel in een van de hotels een karaoke-voorstelling. De ober zingt hartstochtelijk 'Alouette, gentil'. We wanen ons even op Montmartre in Parijs.

Bij het centrale plein is ook de haven: hier vandaan kan je met veerboten naar eilanden in de regio, zoals het Franse deel van Sint Maarten en de andere Franse eilanden: St. Barths en Martinique.

Gospelmuziek

Het andere deel van Guadeloupe heet Grande-Terre en steunt nog steeds op suikerriet- en bananenplantages. Er is ook veel vergane glorie: overwoekerde spoorrails en ruïnes van molens en suikerfabrieken. In het rustieke dorpje Porte-Louis valt de keus op restaurant Le Poison d'Or (de gouden vis). De donkere dochter van de waardin giechelt als ze merkt dat wij haar tempo van de Franse taal niet bij kunnen houden. De asbakken in het restaurant, maar ook de lampenstandaards, zijn gemaakt van halve kokosnoten. De tafels zijn van aangespoeld wrakhout. Aan de wand hangen foto's uit vroeger tijden: slavenjongens die tijdens het werk op de suikerplantage even pauzeren om met hun zakmes wat rietstengels te snijden voor eigen consumptie. Meisjes torsen zware trossen bananen. Franse schepen in de haven van Point-à-Pitre nemen vaten rum aan boord. Met krijt staat het menu voor vanavond op een bord
geschreven: voor iets meer dan 10 euro wordt een Plat de Résistence aangeboden: bouillon, gegrilde vis en een groenteschotel moeten de weerstand van de eter vergroten.
Uit de keuken klinkt harde Franse gospelmuziek: 'Célèbre Jesus, célèbre', 'Vier Jezus, vier!

Dodendorpje

Een ware bezienswaardigheid op Guadeloupe vormen de kerkhoven. Vooral het plaatsje Morne à l'Eau heeft een heel apart kerkhof, een compleet dodendorpje, gebouwd in de vorm van een amfitheater. Vrijwel alle grafhuisjes zijn betegeld met zwart-witte badkamertegeltjes en rijkere overledenen hebben zowaar een huisje met een tweede verdieping. Elk gebouwtje is verdeeld in twee of drie delen. Een gedeelte is open en biedt plaats aan een bezoeker die bij een klein altaar wil bidden, een kaars branden of nadenken. Aan één kant of aan beide kanten van deze minikapel bevinden zich - meestal driehoog boven elkaar - de graven.
Sommige grafhuisjes hebben een veranda met zitbankje. Blijkens de bordjes met namen en portretten van de overledenen gaat het hier vooral, maar zeker niet uitsluitend, om Guadeloupezen van Afrikaanse of gemengde afkomst. Ze hebben duidelijk Franse achternamen, maar toch niet de doorsnee namen die je in Frankrijk zelf ziet. Zijn het voormalige slavennamen? Af en toe ligt er een blanke begraven, hetgeen er op wijst dat er in ieder geval na het sterven niet gediscrimineerd wordt. Religieuze zinnen of bijbelteksten zien we maar zelden en al helemaal geen beelden van engelen zoals in Frankrijk zelf of in andere katholieke landen. Een klein kruis lijkt het enige christelijke aan de graven, ook op die van Azaten die destijds vanuit India naar de suikerplantages zijn gehaald. Zouden ze christen zijn geworden? Wat moet het hier met Allerzielen een prachtig spektakel zijn, als iedereen kaarsen komt branden. Overal ligt nog de troep tussen de huisjes: resten van opgebrande klassieke kaarsen en van lege rode plasticbakjes waarin herdenkingskaarsen hebben gebrand. Op de etiketten valt onder een ernstig portretje van Jezus nog te lezen: Made in Marseille, France.

Geen ezels

's Avonds banen we ons met moeite een weg door de regen naar Le Gosier. In deze badplaats is de meerderheid van het totaal aantal van 3600 hotelkamers op Guadeloupe te vinden. Hier kunnen we ons voorstellen dat Air France goede zaken doet. Een heus Holiday Inn Hotel geeft enige Aruba-allure, maar de couleur locale van de eethuisjes en veel kleinere hotels geven Le Gosier een intiemer karakter.
Het wordt onder het nuttigen van een prima entrecôte tijd om eens wat zaken op een rijtje te zetten. Guadeloupe is als provincie van Frankrijk zo te zien niet slecht af. De bevolking heeft dezelfde rechten als de in Europa wonende Fransman of Française. Voor het krijgen van een goede uitkering hoeft men dus niet naar Parijs te verhuizen.
Wat een verschil met de arme voormalige Britse eilanden in de regio waar je armoede rondom ziet, soms nog mensen op ezels. Nergens ligt rommel op straat - dat is in de regio ook wel anders - en naar men zegt is de criminaliteit laag. Je ziet maar weinig huizen met tralies voor de ramen. Het onderwijs is gewoonweg Frans en het onderwijsstelsel is identiek aan dat van Frankrijk. Punt uit! Fransen kunnen zich vrij vestigen op het eiland, ook om er te werken. Europese Fransen zijn hier niet de blanke mannen in gestreken broek, net overhemd, stropdas en met attachékoffer zoals je die wel tegenkomt rond de accountantskantoren, advocatenkantoren of verzekeringsmaatschappijen op Curaçao of op Sint Maarten. Racisme lijkt op Guadeloupe geen item, de donkere burgers torsen het slavenverleden niet merkbaar met zich mee. Ook de grote groep Indiërs op Guadeloupe lijkt geheel geïntegreerd in de samenleving en mengt zich met de Creoolse bevolking.

Na een bezoek aan Guadeloupe kan je tot het gedachte komen, dat het eiland er wel bij heeft gevaren sinds 1946 geheel onder Frans bestuur te zijn geweest. De Franse oplossing voor haar koloniën heeft - naar het lijkt - meer welvaart en welzijn gebracht dan het Koninkrijksstatuut voor het Nederlandse Koninkrijk in de West.

Het dodenstadje van Morne à l'Eau.

De markt biedt een kleurrijk Caribisch schouwspel. Op wervende, haast opdringerige wijze proberen vrouwen hun kruiden en specerijen aan de man te brengen.

Ook op Guadeloupe: prachtige stranden die toeristen uit Frankrijk trekken.